

ARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIZNICA

67

117 986 1986

430053,4

COBISS

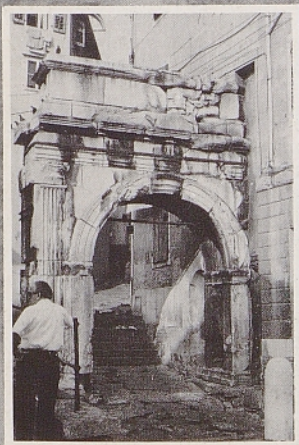
mladika

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - maj 1986
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - maggio 1986

L. 2.000

30. LETNIK

1986 - 4

Ob kongresih Slovenske skupnosti

V sezono strankarskih kongresov se vključuje tudi SSk s svojima pokrajinskima kongresoma na Goriškem in Tržaškem ter deželnim kongresom, ki bo v prvi polovici maja. Slovenska politična organizacija je na svojih zborovanih potrdila temeljne točke svojega 25-letnega delovanja, kakor tudi osnove vsega dela, opravljenega od povojne obnovitve slovenskega samostojnega političnega nastopanja. Zaradi te zavestne vloge in ideološke neobremenjenosti, ki je njena močna in šibka točka obenem, si je SSk pridobila zaupanje slovenskih ljudi, ki so spoznali, da samo Slovenski skupnosti zaupen glas velja za pristno slovenskega in da kot tak odmeva tudi v italijanskih občilih.

V teh 25-ih letih si je SSk pridobila torej veliko večino glasov slovenskega demokratičnega tabora brez razlike političnih odtenkov in danes se SSk kaže v javnosti kot najbolj pluralistična stranka iz vse slovenske zgodovine, kar ima tudi svoj pomen, ki ga ne smemo omejevati samo na zamejstvo v Italiji. Edinole komunistov ni množično pritegnila, ker so bili do zdaj pretogo vezani na svojo ideologijo in na razredni boj in ker je slovenske komuniste do zdaj zadovoljeval način, s katerim je KPI vodila svoj boj za slovenske pravice v Italiji. Pri tem pa iz svoje ideološke zagledanosti ne morejo in so pripravljene odpustiti partiji velike in male nedoslednosti. Dejstvo je, da KPI svojih slovenskih kandidatov in slovenskega programa ne zanika, pač pa jih rada »skrije« — torej prej komunisti in šele nato Slovenci. Kljub vsemu pa je bilo tudi na volitvah opaziti zanimive premike in prepričani smo, da je marsikateri komunist

izkoristil tajnost volilne kabine, da je zaupal svoj glas SSk.

Pokrajinska kongresa sta izzvenela v duhu preudarne in dosledne politike, ki jo je SSk vedno zasledovala v težnji po maksimalnih dosežkih v korist manjšine, a obenem z živo zavestjo stvarnega položaja in možnosti. Lahko bi bila SSk kdaj v preteklosti in tudi zdaj dosti bolj radikalna in tudi izzivalna, toda v takem maksimalizmu bi ostala tudi osamljena in brez rezultatov. Tudi za naprej se mora SSk tega dobro zavedati, da ne bi dobili preveliko vlogo tisti glasovi, ki bi radi spravili Skupnost v radikalno odklonilen odnos do tistih strank, ki niso in še nimajo dovolj razumevanja za upravičene slovenske zahteve. Ti glasovi so sicer upravičeni in je prav, da jim tudi prisluhnemo, vendar mora vsakomur biti jasno, da se moramo predvsem bati izolacije, v katero bi neizogibno zašli, če bi prevladala naša sicer upravičena užaljenost. Navaditi se moramo pač gibati v razmerah, v katere smo bili postavljeni in sedanje domače in mednarodne razmere so pač take, da si umikovanja zares ne moremo privoščiti.

To sta dokazala oba naša pokrajinska kongresa, ki sta z vidnim poudarkom izzvenela v duhu enotnosti sicer različnih komponent Slovenske skupnosti. Ta poudarek je bil potreben, da ne bi različni pogledi glede vodenja vsakodnevne politike dali misliti na razhajanja glede nadaljevanja boja za dosego slovenskih pravic. Sicer pa se funkcija Slovenske skupnosti ne bo izčrpala z dosego zaščitnega zakona, nasprotno, potrebna bo še večja zavzetost, da bomo bolje krili zanemarjene dele našega narodnega telesa.

Žalostinka za deklico

Bilo je prve tedne po najini ločitvi. Ne morem se točno spomniti kdaj, saj so bili zame dnevi takrat ena sama siva gmota, ko sem vstajala, skrbela za Jakoba in legala spat. Nisem in nisem mogla verjeti, da je odšel. Še vedno sem čakala, da bodo zaropotali ključi v ključavnici vhodnih vrat in bo spet doma. Jakob me ni nič več spraševal kje je očka, le zvečer je dolgo ležal odprtih oči in tiho čakal na poljub za lahko noč ... Kako je mogel pozabiti Jakoba, kako je mogel pozabiti njegove ročice, ki so se vsak večer stegnile k njemu? ... Skrivaj sem jokala v blazino in si grizla ustrnice, da ne bi zajokala na glas. Nепrestano sem se obupano spraševala: zakaj? Zakaj se je to primerilo ravno meni?

Jesen je bila že takrat, dnevi pa so bili še topli in z Jakobom sva hodila v majhen park na robu mesta. Pot se je vila ob potoku in je bila na gosto posuta z odmrlim listjem. Jakob se je tesno oklepal moje roke, počasi sva bredla po suhem listju, ki ga je veter kdaj pa kdaj v majhnih vrtincih dvigal in raznašal po travi. Park je bil samotен, malokdo je zašel vanj. Nekaj stark se je grelo na toplem soncu, v kroš-

njah velikih topolov so krakale vrane. Jakob se je najraje igral v peskovniku, jaz pa sem našla med grmovjem skrito klop, kjer sem lahko sedela sama s svojo bolečino. Že dolgo sva tako preživljala popoldneve, vedno se je vse odvijalo popolnoma enako.

Tistega dne pa, ko sem razgrnila veje, ki so zastirale pot do klopi, sem začudena obstala. Na klopi je sedela deklica, oblečena v belo krilce, rjavih las, stara najbrž šest, sedem let. Samo pogledala me je s silno resnimi očmi in tiho sedela naprej. Sedla sem na klop. Jakob je v peskovniku začel peči potičke in se ni zmenil za nikogar več. Bila sem v zadregi. Kaj naj ji rečem? Pogledam jo spet, lička ima porastla z nežnim puhom. Zdaj se tudi ona obrne k meni in me pogleda. Nasmehnem se ji.

»Je to tvoj otrok,« me vpraša.

»Ja, to je moj fant, Jakob mu je ime.«

Prikima, kot da je vse tako, kot je pričakovala in spet sva tiho.

»Ta je za tebe, ta pa za očka,« deli Jakob peščene potičke.

»Boš pojedla?«

»Bom, seveda bom!« Potem nekaj časa nego-

— pod črto - pod črto —

Vošnjakovi zapiski

Ker je pač z denarjem tako, da je največ odvisno od človeka, bi lahko povedal nekaj tudi o svoji blagajni v uradu dvonadstropne vile v ulici Friuli, nekaj korakov pred mogočnim svetilnikom zmage na Greti. Vsekakor je bila zanesljiva, moja blagajna namreč, precej prostora je bilo v njej in eni sami ključi so jo odklepali, ki sem jih vedno nosil v žepu in jih prek noči polagal na nočno omarico, ob svoji postelji. Ob vrtnih vratih je stala stražarnica, postavni, zanesljivi karabinerji so najraje posedali v njej, v pritličju vile je stanoval zvesti vratar Ante, ki je imel rahlo spanje, vsak večer je spuščal na dvorišče tri podivjane pse, ki so ubogali samo njega in so se jih sicer tudi vsi domači bali. In prav je bilo, da je bila hiša tako temeljito za-

varovana, sicer bi bila zlasti blagajna v preveliki nevarnosti.

* * *

Zavoljo knjigovodstva sem si izdelal povsem svoja, nenavadna merila. Kdor je prinesel denar, da bi ga shranil pri meni na varnem, kamor niti bančni roparji ne bi mogli poseči, je položil milijone lir v navaden zavitek in zapisal nanj svoje ime. Pregleda nad denarjem nisem hotel nikdar imeti, preveč nepotrebnega dela bi si nakopal na glavo, a tudi računi se najbrž nikoli ne bi prav ujemali med sabo.

Zgodilo se je celo, da sem v svoje varno zavetje spravil več kot pol milijarde lir, slovenski kulturni dom v ulici Petronio se je znašel v njej, še preden so gradbeniki sploh zastavili lopate in pognali svoje gradbene stroje.

V Londonu smo se namreč dogovorili, da bo Italija plačala gradnjo modernega kulturnega doma, sklenili smo, da bo gospodar društvo DOM, in pottlej smo priganjali, naj vendar izplačajo dogovorjeni znesek.

Predstavniki italijanskega zunanjega ministrstva v Trstu je povedal, da ima zaradi prevzete obveznosti njihova vlada kupe težav. Oglasile so se namreč še druge slovenske skupine, začele so protestirati, da bi vlada dala ves denar komunistom, za kar so seveda po krivici obtožili društvo DOM. Prijatelj Fabiani je ugibal, kako bi najbolje ukrenili, da bi zavezali jezike vsem spletkarjem, jaz pa sem vselej znova pomirjal. V Londonu smo se natančno dogovorili, komu bodo izplačali denar, če je društvo črno ali rdeče, to seveda ni italijanska, pač pa naša, jugoslovanska zadeva. Kaj bomo z domom počeli, je tudi samo naša stvar, v njem prav go-

tovo koraca po peskovniku, mislila sem, da kaj išče.

»Kam bova pa očkovo dala? Saj ga vendar ni ... Kdo bo pa pojedel očkovo potico?« Kot bi se velik vprašaj zavrtal v pesek, je stal tam z začudenjem v očeh. Tedaj je od nekod priletela jata golobov in stekel je za njimi.

»Kje pa je njegov oče,« se je deklica obrnila k meni.

Nekaj časa sem oklevala.

»Odpotoval je, veš, zelo daleč je moral odpotovati.«

»Pa kaj piše?«

»Seveda, vsak dan nama piše.« Hotela sem se rešiti iz zadrege in sem stekla za Jakobom. Zdaj se je veselo gugal na polomljeni gugalnici.

»Greš na gugalnico,« sem zavpila punčki. Samo odkimala je ...

Zakaj ji vendar lažem, me je spreletelo. Povedala bi ji lahko resnico. Saj je vendar samo otrok, sem se zagovarjala sama pred sabo.

»Se bojiš?« sem vprašala, ko sem zopet sedla k njej.

»Ne, ne bojim se,« je resno odgovorila. Počutila sem se vedno bolj neprijetno. Hotela sem ji reči kaj veselega, jo vprašati, kar pač navadno sprašujemo take otroke: koliko si pa stara, imaš bratca, imaš sestrico, ali hodiš že v šolo, pa tega nisem zmogla. Togo sem sedela poleg nje in ničesar pravega se nisem domislila.

»Kam pa je odpotoval Jakobov oče?« Zdrznila sem se ...

»V Ameriko je odpotoval, saj veš, da je to zelo daleč. Dolgo ga ne bo nazaj.«

»Potem je pa Jakob žalosten.«

»Ja, res je žalosten!«

»Zakaj pa je odšel tako daleč?«

»Moral je, veš ...«

»Pa ga ima rad?«

»Kako to misliš?«

»Jakoba, če ima oče rad?«

»Veš, da ga ima, kako ga ne bi mogel imeti rad!?«

»Če bi ga imel rad, bi ostal doma,« je trdo rekla. Zdaj ni bilo druge poti, lagati sem morala še naprej, kot sem lagala že dolgo časa sama sebi.

»No, pa saj bo kmalu spet prišel. Prinesel bo daril, veliko lepih daril ... in potem ... potem bo prišel sem v park in pojedel bo Jakobovo potičko.«

Nisem mogla več. V grlu me je stiskalo in zbala sem se, da bom zajokala. Deklica me je nekaj časa pazljivo gledala, potem je vstala in si poravnala krilce.

»Moj oče pa ne bo več prišel.« Črni očki sta se ji čudno svetili.

»Ana, Ana!« je zaklical ženski glas s ceste.

Počasi je razgrnila veje grmičevja, se obrnila in dejala: »Moj oče pa ne bo prišel nikoli več, ker naju z mamico nima več rad.« Potem se je sklonila in stekla skozi šibovje.

Hotela sem steči za njo, jo poklicati, pa sem samo stala z iztegnjenimi rokami in nekaj silno težkega in grenkega kot pelin mi je leglo na dušo.

Kolikokrat sem potem sedela tam in jo čakala, kolikokrat sem pogledala skozi veje v upanju, da jo bom zagledala na klopi ... Zaman ... Srečala je nisem nikoli več.

pod črto - pod črto

tovo ne bo igralnice, da bi z njo dražili finančnega ministra, tudi javne hiše ne bomo odprli, kar bi motilo javno moralo. Slovensko gledališče bo delovalo v domu, kulturni dom bo pač, če bi radi še komu darovali podoben znesek, ne bi seveda imeli mi prav nič proti, londonske milijone pa mora v celoti dobiti tisti, ki smo mu jih namenili.

Opolnomočeni minister Fabiani je mislil samo še na italijanski ugled, nerodno bi bilo, če bi del Slovencev zaradi denarja napadal Italijane. Kot že tolikokrat, ga je spreletela pametna misel. Denar bi lahko izročili tudi Jugoslaviji, če bi se mi seveda strinjali, potem pa se naj kritiki lotijo naravnost nas.

No, da, zakaj pa ne, sem pomislil, bomo pač mi namesto Italijanov dali Slovincem italijanski denar za slovenski kulturni dom. Saj smo ga na pogajanjih v Londonu tudi mi priborili, če

se nam za vse skupaj zahvalijo, sploh ne bodo zgrešili pravega naslova.

Potem so v mojo pisarno prinesli čeke za stotine milijonov, povprašal sem, če pričakujejo od mene vsaj kak podpis, a se jim ni dozdevalo niti najmanj potrebno. Dobro pol milijarde sem torej položil na mizo, da smo skupaj vsaj popili kozarček radgonskega šampanjca, kot se za likof spodobi, nato sem odklenil blagajno in odrinil toliko papirjev, da je bilo za novi kulturni dom v ulici Petronio dovolj prostora. Priznam, papirje sem moral nekam potlačiti, bili so med čeki še drugi denarji, tudi mape s šifriranimi poslanimi in sprejetimi telegrami nisem smel spraviti kam drugam, ker bi bilo precej manj varno.

Prenos čekov naprej v prave roke je zahteval še nekaj novih, težkih radgonskih steklenic, in bilo je lepo, ko so se mi prijatelji zahvaljevali za denar,

za novi kulturni dom in sploh za vse, kar je naša dežela storila za svoje tržaške brate. Še lepše je bilo dan pozneje, ko so se bagri zarili v tržaško zemljo in smo v temelje vzdiali kamen s svečanim dokumentom.

Mitja Vošnjak:

Velepisanikovi spomini
(Zal. Obzorja, Maribor 1984)

Odlomek, ki smo ga vzeli iz knjige Mitje Vošnjaka, je verno pričevanje tega, kar Slovenci v Italiji vso povojno dobo odločno odklanjamo in obsojamo. Gre skratka za tisti sektaški odnos matice do zamejskih Slovencev — »naši« in »ne-naši« — kakor izhaja iz Vošnjakovih besed »...vse, kar je naša dežela storila za svoje tržaške brate ...«. Tudi Vošnjak sam ve, da ne gre za vse brate. »Opolnomočeni italijanski minister Fabiani je mislil samo še na italijanski ugled ...«. Na jugoslovanskega pa ni mislil očitno nihče, saj: »...potem pa se naj kritiki lotijo naravnost nas ...«.

Naš vsakdanji MIR

Ko včasih dih pomladi, ki te kar trga iz zaprtih prostorov, razganja tvoje otroke do nemoči, saj njihovi vriski že presegajo mero zdržljivosti, že moraš zagrmeti svoj: »Miir!«, na tak način, da ti ga je skoraj žal, ker največkrat učinkuje kot prehladen tuš na tvoje razposajence.

Če bi se tak »Miir!« dalo zanesti med svetovne spore in bi učinkoval, potem bi se skoraj ne bilo potrebno vprašati, kaj si pravzaprav predstavljaš s to besedo.

Ali si res tako zavzet za pomiritev sporov v državi Bogu za hrbtno, ki ti v resnici nič ne pomeni, ali se te zavest o miru prime šele takrat, ko se vojno dogajanje približa tvoji čudoviti izolaciji. Že kar navajeni smo na poročila o spopadih v Iranu, o mrtvih v Iraku, o vojni v Libanonu ter o sporih in sporčkih, ki so kar že vsak dan na svetovnem prizorišču. Nič več nas ne prizadevajo v dno duše, kot če bi se nas že oprijela neka čudna profesionalna neobčutljivost na take stvari že navajenih poslušalcev in gledalcev.

Zgoditi se mora nekaj zares nevsakdanjega, da nas vrže iz mlačnosti in nam da misliti. Posebej še nam, generacijam, ki vojne nismo izkusili in ki smo morda prav zaradi tega priče naraščanju nasilja vseh vrst.

MIR KOT UREJENO STANJE MED DRŽAVAMI

Še živo mi je pred očmi prizor, ko smo tik pred maturo zaprepaščeno sedeli na ograjnem zidku na novo zgrajene gimnazije in zmedeno razpravljali o spopadu, ki so mu nadeli ime šestdnevna izraelsko arabska vojna.

Ne spominjam se več natančno, zakaj nas je ta spopad tako prizadel, da smo naenkrat zagledali pred sabo svojo bodočnost kot nekaj brezupnega, svoje delo kot nekaj brezciljnega in svoja prizadevanja kot nekaj brezsmiselnega. Slišim pa še besede, našega profesorja, ki so želele biti tolažilne, in ki so nam skušale dopovedati, da je

tudi njegova generacija doživela trenutke brezupnega dna pred drugo svetovno vojno, da pa je treba vendarle reagirati in da po njegovem, saj je vendar profesor zgodovine, ta izraelsko arabski spopad še ne bo pomenil razširitve na ostale države. Od vsega so še danes živi v spominu prazni pogledi mojih sošolcev in neoprijemljiva poklapanost, ki nam je osemnajstletnikom hromila radoživost.

Ne vem, kako doživljajo občutek grozeče vojne sedaj mladi, kajti iz časopisnih poročil ne diha njihova duša, izrisuje se le suha podoba pohodov za mir in protestnih zborovanj. Zaradi njihove pogostnosti pa dobiš včasih neprijeten občutek, da jim botruje prelahka izbira med poukom in prostim dnevom.

Seveda ni nič lažjega kot razpravljati o miru v državi nekje na robu sveta, prirejati poulične manifestacije s tem v zvezi, hkrati pa se s svojim sosedom pripraviti za košček zemlje, na katerem bi brez večjih pretresov lahko živela oba.

MIR KOT UREJENO STANJE V DRŽAVI

Nehali smo se že spraševati, če je to v državi, v kateri živimo, le iluzija. Začeli smo jemati stvari take, kakršne so, in misliti, da se večina le ne da sprovcirati in da se kljub vsem atentatom in pouličnemu nasilju skuša oprijemati vrednih strani življenja. Konec koncev, če bi vsi želeli spreminjati krivične odredbe z rušenjem javnega reda, potem bi na našem končku zemlje, kar krepko lahko zavihali rokave. A v tem ni rešitve, ni miru. Mir je tam, kjer človek spoštuje človeka, kjer ga ceni in mu pusti svobodno živeti, ker se zaveda, da je to predpogoj za lastni mir. In če vse ne poteka ravno po pravilih, bo vsakdo skušal najti pot, ki bi ne vodila do nepopravljivih navskrižij, saj je omikanih načinov primerjanja in prilagajanja ter pridobivanja svojih pravic nič koliko.

Res, včasih te zgrabi malodušje, da vzklikneš: »Vidiš one, ki so si znali z eksplozivom priboriti, kar jim gre!«

In vendar ni to rešitev, ki bi jo z lahkoto sprejel sleherni človek. Kajti pomenila bi žrtvovanje človeškega življenja. To pa je v našem času že itak premalo cenjeno.

MIR KOT STANJE OBČUTKA VARNOSTI

Ko pomisliš na vrsto nepreskrbljenih upokojencev, ki jim je zakon v življenju obljubljal to podporo in ono dodatno penzijo, sedaj pa se njihovi dediči pehajo za neizplačanimi obroki, potem veš, kaj mir lahko pomeni, še posebej zato, ker boš mogoče nekoč ti na njihovem mestu. Malo bolje lahko tedaj razumeš tisto bolešno starčevsko navezanost na lastnino, na svoje stvari in ne nazadnje na denar. Navezanost, ki je tako značilna za tiste ostarele, ki se zavedajo, da jih je družba pahnila na rob, ker sami niso več proizvajalni.

Tako ni nič čudnega primer moža, ki je sam plačeval hudo bolni ženi varstvo, v pričakovanju obljubljenega invalidnine. Ni je dočakala, umrla je prej in zapustila možu celo vrsto poti po uradih, da bi, s šopom dokumentov lahko delil, kar so mu dolžni, z ostalimi dediči. In včasih ga zgrabi malodušje, da še celo sam tega ne bo dočakal, saj se pri vsakem dokumentu tako neznanosko zatika.

MIR KOT STANJE NOTRANJE UBRANOSTI IN UREJENOSTI

Vse več je nemirnih ljudi. Takih, ki ne morejo niti za minutko sestiti, ker jih čaka delo ali obveznost. Takih, ki morajo do konca dneva storiti še celo vrsto stvari. Takih, ki so jim žepi in torbice prepolni listkov in lističev z dnevnim voznim redom in so potem nerazpoloženi, če so nesrečni konček papirja izgubili, in ne vedo več, kaj jim je bilo storiti, ostal pa jim je občutek, da je to bilo »zelo važno«.

Nemirno begamo sem in tja in se včasih po celem dnevu vprašamo, kaj smo pravzaprav dosegli. Včasih, nam uhaja smisel tega, kar delamo, gonimo pa kar naprej, kakor da bi se ne imeli več v oblasti. Nesposobni smo vsakršnega kritičnega postanka, vsakršnega vprašanja o smiselnosti svojega po-

PAVLE MERKŪ

Padriče

Kako tehten je delež, ki ga lahko imajo zgodovinarji in arheologi pri razlagi krajevnih imen, nam dokaže nazadnje Stanko Flego z razpravo **Podreychan (Sled oglejskega patriarha v krajevnom imenu Padriče)** v *Jadranskem koledarju* 1986, str. 150-154. Nanjo in na vse vire, ki jih Flego opisuje, opozarjam bralca, ne da bi jih tu ponavljal.

Vse doslejšnje razlage iz predialnih in osebnih imen z italijanske in s slovenske strani je enostavno ovreči kot nestvarne. Razlago, češ da je krajevno ime Padriče nastalo iz priimka ali vzdevka **Padričar** (1619), ki se vleče od razprave E. Pavanija v *Archeografo triestino* (1887) naprej skozi ponavljanje številnih znanstvenikov do naših dni, je še lažje ovreči, kakor hitro ugotovimo, da niso znali ti poklicni ali samozvani jezikoslovci spoznati v imenski obliki **Padričar** etnik, to je ime prebivalcev. In etnik ne more nikoli obstajati pred krajevnim imenom samim. Bi kdo o priliki trdil, da je ime Trieste/Trst nastalo iz Triestino/Tržačan? In vendar so številni pri tem vztrajali točno 99 let pri imenu **Padričar**.

Naš Flego (včasih so diletantje resnejši od poklicnih specialistov) je ugotovil o imenu in njegovem izviru vse. Slavistu, ki ga sam kliče na pomoč, ostane prav malo ugotovitev.

Iz imenske oblike **Podreychan** (1327), ki jo je nedvoumno brati **Podréjčan**, izhaja, da je to arhaični roditelj na **-an** stanovniških imen na **-jane/-je**. Latinski nepravilni predlog **versus** naj ne moti, za njim je pisec rabil le edino krajevno obliko imena, ki jo je poznal, in to je bila oblika, ki je v latinskih virih v XIV stoletju izredno pogostna, morda celo najpogostnejša: to je oblika slovenskega roditelja, ki v slovenščini naravno sledi predlogu **iz**. Danes pravimo **iz Padrič**, v XIV stoletju so očitno pravili še **iz Podréjčan**. Zato je treba takoj črtati domnevo, da to krajevno ime iz-

vira iz kakega prvotnega imena Podreča ali Podrečje: izvirno ime, ki ga davna roditeljska oblika izpričuje, je lahko le **Podričane/Podriče**, s sočasnimi ali poznejšimi tržaškimi akanjem **Padričane/Padriče**. In **Padriče** se to krajevno ime glasi še danes.

Pot od slov. apelativa **podrēka** (iz lat. patriarha) do krajevnega imena **Padriče** je pregledna. Kakor hitro razširimo podstat **podrēk-** s formantom za stanovniška imena **-jane**, dobimo z značilnim mehčanjem mehkonobniškega zapornika **k** pred palatalizirajočim **j**: **podrēčane**. To je najprej stanovniško ime, to je množinsko ime prebivalcev nekega kraja, pozneje postanejo taka imena lastna za kraj sam. Ta imenska oblika se še zgodaj krajša v **podrēče**; dolgi slovanški in slovenski **ē** se v slovenskih narečjih tržaške okolice lahko pojavi v različnih oblikah, najčešče v obliki diftonga **ej** ali **je**, v našem primeru imamo opraviti z diftongom **ej**, torej pričakujemo **podrējče**; toda ta izgovarjava niha in namesto nje najdemo v vseh tržaških srednjeveških virih, poleg diftonga **je**, še stari **e** ali novi **i**. S tem je prav lahko priti do oblike **podriče**; dodati nam je še tržaško akanje, ki se uveljavlja v tržaški okolici začeni s XIV stoletjem, in smo že pri današnji krajevni obliki **Padriče**. Arhaični roditelj **iz Padričan** se je že zgodaj umaknil pred novim roditeljem **iz Padrič** (kakor iz Dútovljan — iz Dútovelj) in s tem smo razlagali vse vmesne prehode med izvirno obliko, zgodovinsko obliko iz l. 1327 in današnjo obliko.

Še besedo o etniku: etniki na **-ar** so pri nas redki, saj je slovenski **-ar** privzet iz latinskega **-arius** ali celo prilikovan po nemškem **-er**, izvirnih slovenskih **-ar** je zelo malo ali celo nič. In etnik **Padričar**, kolikor so etniki na **-ar** na tržaškem Krasu redki, ne preseneča, saj etnik po svoje poudarja tuj, romanski izvir apelativa, iz katerega je še zelo zgodaj nastalo krajevno ime. Kako zgodaj? Ne pred časom, ko so oglejski patriarhi razširili svoje zemljiške posesti na Tržaško, ne po času, ko so nehala biti stanovniška imena na **-jane** tvorna. Za točno določitev časa mora spet spregovoriti zgodovinar. Slovenist lahko postavlja približno hipotezo, da je vas s svojim imenom vred nastala v teku prvih dveh, kvečjemu treh stoletij našega tisočletja. Zgodovinarjem in arheologom prepuščam spet tudi ugotavljanje razmerja med Bovolento in Padričami.

četja, vsakršnega razmišljanja o korigirnosti svojega nemira.

Zadajamo si celo vrsto obvez in obvezic, načrtov in planov, nalog in dolžnosti, hitimo, brzimo le zato, da se nas potem čez soboto in nedeljo, ko nam napetost popusti, loteva glavobol, ker spokojnosti nismo več vajeni.

MIR KOT STANJE BREZ NOTRANJE NAPETOSTI, VZNEMIRJENJA

Kam pa to vodi? Dejansko je to v našem času skoraj nekaj nepojmljivega. Že otroke priganjamo, ko se predolgo zaposlijo s knjigo ali se motajo s kakšnim za nas, odrasle nepomembnim predmetom, »Ali nimaš nič pa-

metnejšega početi!« Tako jih pravzaprav sami iz svoje stalne vznemirljivosti pehamo v podobno stanje nenehne navidezne hiperdinamike, ki včasih zakriva revščino duha in našo nespoznobnost, da bi se vase poglobili. Morbiti pa še celo strah pred tem, kar bi v sebi odkrili?

MIR KOT POKOJ

Naj počivajo v miru. Tega pri nas še celo ni, če se zanesemo na časopisna poročila. Naši mrtvi nimajo pravega pokoja.

Včasih so nas učili, da je vse, kar je na pokopališču last mrtvih. Še mla-

dike si nismo kot otroci upali utrgati, pa naj je bila roža še tako mikavna.

Danes vemo, da si nekateri upajo še mnogo več, in kakšen naj bo mir v civilizaciji, ki ne spoštuje svojih mrtvih?

Morda bo ta mir le iskanje nove grafične podobe, izmišljanje novega »image«, da bi stopili iz šablonskih oljčnih vejic in snežnobelih golobov?

Pa kaj, ko si mir kalimo sami, vsak dan. Naj nam le prepočasni pešec premakne nogo na zavoro ali nepredvidni voznik zapelje pred naše vozilo, pa bi že pozabili na sožitje in mir in ga najraje z lastnimi rokami zadavili.

Seveda figurativno — pa vendar!

JELKA CVELBAR

Kratka vprašanja dr. inž. Franku Pisaniju

Trst se bo moral v kratkem odločiti, ali naj pristane na gradnjo velike termocentrale pri Orehu. Objekt je po svoji velikosti in značilnosti tak, da se ne bi smeli odločati lahkomišlno, čeprav se danes zdi, da imajo pristojni politični krogi skrb samo za kratkoročne učinke, to se pravi za »ugled«, ki bi si ga pridobili z milijardami, ki bi jih ta projekt zagotovil Trstu. Toda s tem megaobjektom postavlja Trst tudi težko hipoteko za vso svojo prihodnost in za bodoče življenjske pogoje na celotnem teritoriju pokrajine. Zato smo zaprosili za mnenje strokovnjaka: odgovarja dr. inž. Franko Pisani, ki je skupaj z inž. A. Vesselom izdelal za Slovensko skupnost študijo o tem vprašanju.

Vpr.: Kakšne bi bile, na kratko, posledice termične centrale na premog v neposredni bližini Trsta?

O posledicah bi lahko razpravljali še in še. Naj navedem samo troje vrst:

— onesnaženje zraka zaradi dima in plinov, ki bi jih taka termoelektrarna spuščala v ozračje;

— onesnaženje okolja s finim, nevidnim prahom, ki bi uhajal iz dimnika in iz premogovnega terminala;

— in končno še takozvano termično onesnaženje morske vode, ki bi prizadelo dobršen del miljskega zaliva.

Onesnaženje zraka s škodljivimi plini — predvsem žveplene spojine — se lahko prenese na področja, ki so oddaljena več desetih kilometrov, in to seveda lahko tudi daleč preko državne meje.

Vpr.: Nasprotovanje tej gradnji torej ni stvar romantike?

Nasprotovanje je povsem utemeljeno, še posebno z vidika zaščite okolja, oz. zaščite prebivalstva, ki je tako

gosto naseljeno v neposredni bližini načrtovanega objekta, saj v razdalji od 8 do 10 km živi več kot 200.000 ljudi.

Vpr.: Kaj pa ekonomski vidiki in možnosti zaposlitve, ki bi se odprle za domačo delovno silo?

Iz ekonomskega vidika lahko računamo na pozitivno postavko, ki je obenem zelo vabljiva in sicer na izdatke finančne prispevke, ki bi jih družba ENEL morala izplačati prizadetim občinam. Glede zaposlitve pa lahko računamo na 300 do približno 2000 delovnih mest na leto, in to za dobo sedmih let, kolikor bi pač trajala izgradnja. Vendar bi od teh delovnih mest le malo več kot polovica pripadla domačinom. Pri obratovanju je potem predvidenih 540 stalnih delovnih mest; nadaljnjih 500 bi verjetno pridobili z induciranimi dejavnostmi.

Vpr.: Ali taka centrala ne nasprotuje tržaskemu usmerjanju v znanstveno-raziskovalno dejavnost? Ali ni tudi v protislovju s turističnimi željami?

Razvoj Trsta kot znanstveno središče ne bi smel občutiti negativnih, neposrednih vplivov zaradi termoelektrarne, pač pa predvideni razvoj industrijske cone bi bil znatno ohromljen.

Nesmiselno pa bi bilo govoriti še nadalje o turističnem načrtu »Marina Muja«, ki bi povsem propadel.

Vpr.: Kljub vsem pomislekom pa si Trst še zdaj ni na jasnem, kako naj bi se odločil, zdaj se celo nagiba za pozitivni odgovor. Kaj menite o tem?

Kljub temu, da so bili Tržačani seznanjeni o tem problemu preko tiska, predavanj in debat, zgleđa, da nimajo še jasnih pojmov in ne vedo, kaj pravzaprav hočejo.

VLADIMIR KOS

Skoraj tako kot med nami ljudmi

*Bo kmalu praznik cvetočih češenj?
smo vprašali karavano oblakov.
Tako kot vprašamo kdaj z dežele ljudi,
ki takšne stvari bolj poznajo.*

*Ne vem, morda ker bilo ni sonca,
naenkrat vsi so se v vozu smejali
in smeh zamrznil je v sneg in v molk
padajoče svile snežink po obali.*

*Zdaj ptički z veje na vejo v snegu
brezskrbno letajo s pesmijo v kljunčkih.
Pomlad prihaja, čeprav je nebu
ljubó, spet v belih drhteti kraguljčkih.*

*Smehljamo se, trepetaje v belem.
Razumemo. Veter žene oblake naprej, naprej!
Nepristranski veter!
Oči so češnjam uprte v daljave.*

LOJZE BREZNIK:

(3)

DNEVNIK (1941-1943)

21. januarja 1941

Na sprehodih sem postal čudno nemiren. Srečanje lepih obrazov me spravlja v resnično zadrego; nekaj silnega me vleče, da bi se napajal v živih pogledih in občutek dolgočasje imam, ko mi obraz izgine. Ah, kako vendar človek le k tlom — k prsti teži!

Ali nisem bil začuden ob lepoti in sladkosti Tvoji, Gospod? Ali nisem zastrmel nad Tvojim veličastvom in neskončno, vseobsegajočo ljubeznijo? Gospod, napolni me s strastno ljubeznijo do Tebe in do vseh bratov v Tebi. Spremeni me v živ plamen svoje ljubezni, da bom v njej zajel vse in jih k Tebi pripeljal. Gospod, daj, da se najino prijateljstvo razcvete: Ti si moje vse in na Tvojih prsih počivati je blaženost.

23. januarja 1941

Ves sem pod vtisom, ki ga je name naredila knjižica Tanquereyeva: *Naše včlanjenje v Kristususa*. Snov mi je znana, a vendar mi je vselej nova. To je resnica, ki je večno mlada, živa, pač ker je večna in božja. Da je to osrednja resnica naše vere, niti malo ne dvomim. To je resnica za vsakega. Vsakemu more dati vse, vsakemu svoje, vsak, ki si jo izbere za vodnico in se po njej ravna, bo varno hodil in lahka mu bo pot. Jaz zase sem uverjen, da bi težko zdržal v svojem poklicu, če se ne bi oklenil te resnice, tega dejstva božjega življenja v meni. To je bilo zame odkritje letošnjega leta. Vse gledam v tej luči, vse življenje mi je v tej luči novo, pot do popolnosti lahka, nobena žrtev prevelika, nobeno trpljenje pretežko, kajti vse prenesem v njem, ki mi daje moč, ki živi v mojem srcu, ki se z njim sladko pogovarjam, ki mu darujem vsa svoja dela, vso svojo ljubezen. Ljubim ga z vso svojo strastjo, zakaj on je predmet moje ljubezni, on me vsega izpolni, v njegovi pričujočnosti ni dolgočasje, pri njem mine vsa čutnost in ošabnost, obledi blesk minljivosti. Kajti čutim bližino in vabljev dih večnosti, blaženosti v njem.

25. januarja 1941

Danes sem bil sprejet v tretji red. Svoje redovno ime Edvard sem si izbral iz ljubezni in hvaležnosti do Edvarda Poppeja, ki nam je v sebi in v svojih spisih pokazal pravi lik duhovnika, duhovnika-apostola, duhovnika-svetnika, duhovnika, ki je *alter Christus*. 1) Tudi E. Poppe je bil tretjerednik in je svetega očeta Franči-

ška živo ljubil in posnemal, posebno v ljubezni do križa in trpljenja. Zato se k drugim lastnostim Poppejevega duhovniškega lika priključi še žrtvovanje, mučeništvo, umiranje s Kristusom in zanj — *qui accedit ad ordinandum, martyr est!* 2) In g. spiritual nam je v nagovoru priporočal spokornost — torej žrtvovanje, umiranje sebi za duše. Duh spokornosti nam je danes tuj, tuj je temu svetu, ki ne pozna žrtve, ki mu je križ postal nespamet. A mi se moramo vzgojiti prav v tem duhu, da bomo tudi v trpljenju in pokori *alter Christus*.

26. januarja 1941

Večkrat in tudi danes sem pri jutranjih molitvah in maši tako trudno, suhoparno razpoložen, kakor da bi že ves dan garal, pa sem nasprotno komaj vstal. Pri obhajilu me ta trudnost mine, a povrne se mi večkrat preko dneva.

Današnji večer je nekaj svojskega. Zdi se mi, da se mi vse staro, vse dosedanje nekam ugreza in vse to se mi prikazuje tako stereotipno, ohromelo, profano, nizko, a nasprotno me ta »ideja« — ne vem, kako naj bi imenoval vse to, kar sem doživel ob branju o Solovjejevi 3) *Sofiji* — nekam dviga, visoko, zagnal bi si ji v objem in samega sebe pozabil. V njenem ...

(Pripis 27. januarja)

(Ugasnila je luč in sem moral iti spat. Danes ne znam nadaljevati, ker sem nekako prespal vse in dobrovoljno-krmežljivo kot vedno začel nov dan.)

27. januarja

Dopoldne sem še enkrat prebral in dolgo premišljal o *Sofiji*. Ne vem, kako je to, da sem večer — takole kako uro pred večerjo — tako do vzeten za nove resnice in ideje in jih doživljam tako intenzivno, da se mi vse ostalo stisne v kak kot in zazdi nepomembno, medtem ko dopoldne ali čez dan sprejemam vse tako hladno - realistično, brez notranjih viharjev in preobratov.

Urediti bom moral svoj študij, kajti od pisane šare, ki jo srkam vase, me začenja boleti glava. Suhost se me spet oprijemlje — naj pride, se bom vsaj boril z njo in se trdno postavil, da me ne bo zanašal vsak piš, kakor se mu bo zljubilo.

1) Drugi Kristus

2) Kdor pristopa k ordinaciji, je mučenec

3) Vladimir Solovjov (1853-1900), ruski filozof in pesnik

Radio Trst A

pospeševalec zamejske literature

Med raznimi zaslugami, ki si jih je pridobil Radio Trst A, naj se je imenoval tako ali drugače, v svoji 40-letni zgodovini, je treba poudariti tudi njegov delež pri nastajanju slovenske zamejske literature. Radio ni samo omogočil, da so naši pesniki, pisatelji, dramatik in znanstveni delavci vseh vrst po večkrat nastopili na Radiu in sami predstavili sebe in svoje delo poslušalcem, da so jih ti spoznali in da so se uveljavili, ampak mnogim ustvarjalcem je Radio naročil, naj napišejo nalašč za Radio kako izvirno delo s svojega področja. Tako je Radio aktivno vplival, da so nastala določena dela, ki bi jih brez te spodbude ne bilo, saj v Trstu dolga desetletja ni bilo založbe, ki bi tiskala njihova dela. Vemo pa, da je dostikrat spodbuda tudi pri pisateljih koristna, zlasti radijska, saj jim omogoča takojšen prenos in večji krog poslušalcev, kakor bi ga dosegla katera koli knjiga. In ko je bilo delo napisano in razširjeno po radijskih valovih, so avtorjem ostali rokopisi, ki so jih lahko dopolnili in nato izdali v knjigi. Tako smo dobili v zamejstvu celo vrsto knjig, ki so nastale prav po naročilu Radia Trst A in bile napisane zanj.

Prva knjiga, ki je nastala na Radiu Trsta A, je **Tržaški ribji trg**, Trst 1951. Prof. Tone Penko je s poljudno-znanstvenimi cikli iz naravoslovja in živilstva sodeloval na Radiu skoraj od začetka do smrti 1976 in zaradi prikupnega, živahnega in nazornega podajanja pritegnil številne poslušalce, še posebej gospodinje, katerim je namenil več ciklov oddaj. Tudi Tržaški ribji trg je napisan poljudno, vendar na sodobni znanstveni višini, živahno in praktično.

Drug tak stalni sodelavec Radia in Penkov prijatelj je bil prof. Ivan Theuerschuh, ki je dolga desetletja vodil pedagoški cikel Družinski obzornik in druge cikle podobne vsebine. Ker je veliko pisal sam, si je ustvaril ogromno materiala, iz katerega je sestavil več pedagoških knjig, ki so bile prve te vrste v zamejstvu. Izšle so deloma v Trstu, deloma pri GMD v Gorici, in so: **Fant in dekle**, 1957; **Poglejmo, kakšni smo**, 1958; **Soncu naproti**, 1958; **Mi in naši otroci**, 1959; **Več sonca v naše družine**, 1972. Vse te knjige so napisane poljudno, dostopne vsem bralcem, istočasno pa so sestavljene po modernih pedagoških dognanjih.

Drago Petkovšek je prišel v Trst leta 1948 iz Gorice in dobil na Radiu Trst A službo uradnika in referenta mladinskih oddaj. Poleg drugega je moral vsak teden poskrbeti za primerno mladinsko radijsko igro. Teh v slovenskem slovstvu ni bilo veliko, ker je bil radijski medij razmeroma mlada ustanova, zato jih je Petkovšek pisal sam in oral z njimi ledino v tej zvrsti. Leta 1952 je izbral štiri uspele mladinske igre in jih izdal v samozaložbi kot **Radijske pravljice**, duhovito pa jih je opremil akademski slikar Bogdan Grom. Petkovškova knjiga je prva tovrstna zbirka v slovenščini, izvirna, z razgibanimi dogodki in primerna otrokovega dojemanju.

Tržaški dramatik Josip Tavčar se je na Radiu Trst A prvič oglašil leta 1953 z igro **Rihard Wagner**. Potem je ostal Radiu zvest do danes in napisal zanj nad dvajset iger. Ob tem pa se je razvil v pisatelja dram in fars za Stalno slovensko gledališče v Trstu, kjer so mu uprizorili do zdaj kakih deset del. Tavčarjevi junaki so pogosto posebneži in duševni razrvanci, v njihovo miselnost usodno posega stehnzirana in skomercializirana stvarnost in jih zanaša v tragedijo ali farso. Njegove osebe niso samo slovenske, ampak občéčloveške. Do zdaj so izšle v knjigi **Utvare**, 1976, samo tri njegove igre.

Izrazit radijski dramatik je tudi pisatelj Alojz Rebula. Prav za Radio Trsta A je napisal v šestdesetih in sedemdesetih letih vrsto radijskih iger, v katerih je zajel snov iz Svetega pisma stare in nove zaveze ali redkeje iz sodobnosti z religiozno tematiko. Šest takih iger je zbral v knjigi **Savlov demon**, ki je izšla 1985 pri Ognjišču v Kopru. Dve sta božični: **Četrți kralj in Neznana zvezda**, dve velikonočni: **Poncijeva žena in Somrak**, **Savlov demon** je iz stare zaveze, **Mesto Arbela** pa iz sodobnosti.

Tudi pesnik Miroslav Košuta se je z igrami predstavil na Radiu Trst A. Zanj je napisal mladinsko igro **Štirje fantje muzikantje**, 1969, ki je izšla skupaj z **Vitezom na obisku** leta 1980 pri Mladinski knjigi v Ljubljani. Za Radio je napisal 11 iger za mladino in odrasle. Tri igre iz narodno-osvobodilne borbe Križanov mu je izdalo ZTT 1982 pod naslovom **Tri igre za glas**. To so: **Mreža in zvezde**, **Gora, imenovana sin** in **Kadar te zbudiijo**. Zlasti v mladinskih igrah je polno poezije in otroške iznajdljivosti.

Pravi radijski pisatelj — lahko rečemo — je dr. Rafko Dolhar, saj je vsa svoja dela napisal za Radio, potem pa jih je izdal v knjigah. V dveh, **Pot v planine**, 1965, in **Pot iz planin**, 1974, je opisal izlete v slovenske planine, ki se vrstijo okrog pisateljevega rojstnega Trbiža, opravil jih je deloma sam, deloma z očetom. Pri teh opisih je polno naravnih lepot v vseh letnih časih, a tudi neprisiljenega poučnega kramljanja o vprašanjih, ki zadevajo kraje in ljudi, mimo katerih je hodil. Še več problematike zamejskega življenja pa je vdelal v **Moje kraške sprehode**, 1980, v katere je zajel lepoto Krasa in težko življenje njegovih prebivalcev. Poljudno znanstveno delo je knjiga **Človek in cesta**, 1971, ki že z naslovom nakazuje probleme in nevarnosti, ki čakajo človeka na cesti, naj gre peš ali z avtomobilom. Iz planinskih in kraških črtic je zbral dva sveža šopka, **Prgišče Krasa**, skupaj z Albertom Miklavcem, 1984, in **Vabilo v Julijce**, ki jo je izdalo Slovensko planinsko društvo v Trstu, 1984.

Tudi Zora Tavčar je dobila naročilo na Radiu Trst A, naj opiše v nadaljevanjih svojo mladost, ki se je začela malo pred vojno v Loku pri Zidanem mostu, nadaljevala med vojno v Mariboru in na Dunaju, zaključila pa po vojni v Ljubljani na univerzi. Leta 1982 ji je rokopis iz-

dala Mohorjeva družba v Celju v knjigi **Veter v laseh**. Delo je vzbudilo veliko zanimanja, ker je napisano sočno in optimistično, čeprav so bili časi tragični. Tudi njena druga knjiga, **Poklical si me po imenu**, Ognjišče Koper 1985, je bila napisana za Radio. V njej je zbrala vrsto ženskih imen, jih pomensko razložila in skušala dokazati, da imajo ženske z enakim imenom več skupnih lastnosti. Za zglede je navajala svetnice, znane zgodovinske osebnosti, sorodnice in znanke. Delo je napisano v šaljivem, duhovitem in igrivem ključu.

Pesnica Bruna Pertot je napisala svojo edino knjigo proze **Dokler marelice zorijo**, Goriška MD 1981, za Radio. Opisala je 30 vrtnih in gozdnih sadežev, začimb, zelenjave in sadnih dreves, od marelice do vinske trte. Torej rastlin in dreves, ki so v vsakdanjem stiku s človekovim življenjem, saj se z njimi hrani, ne da bi se dostikrat zavedal, kaj koristnega vsebujejo. Črtice niso prirotopisni opisi, ampak leposlovne ustvaritve, saj so polne liričnih opisov, koristnih nasvetov, nasmeha in velike skrbi za naravo.

Pesnik in pisatelj Vinko Beličič se mora zahvaliti Radiu Trst A za tri knjige. Prva je **Prelistavanje poldavnine**, Goriška Mohorjeva družba 1980, v kateri je iz dnevnika, ki ga piše, vzel take odlomke, da je iz njih sestavil 18 enot ali zaokroženih sestavkov ali črtic. Iz svojih srečanj je predstavil osem važnejših mož, italijanskih in slovenskih, nekaj črtic pa govori o njem samem in njegovi družini. V drugi knjigi **Leto borove grizlice**, Mohorjeva družba v Celovcu 1981, pa je v obliki povesti opisal svoje zadnje profesorsko leto na Liceju Prešeren. Šola zavzema prvi krog pripovedovanja, drugega Beličičevi prijatelji, tretji krog pa rodna Bela krajina, Slovenija in Krasi, na katerem živi. V obeh knjigah je veliko lirike, premišljevanj in borbe za večjo popolnost. Tretja knjiga je **Vinka Beličiča pogled nazaj**, ki jo je pripravil Marij Maver in izdala Mladika v Trstu, 1983. Gre za celourni razgovor, ki ga je imel Beličič na Radiu in v katerem je razgrnil pred poslušalci vse svoje življenje in delo. Urednik Maver je dodal še Beličičev Dnevnik iz let 1939 in 1940 ter cikel osmih pesmi **Mrtvi materi**. Na koncu je še Beličičeva Bibliografija. V knjigi je tako celoten Beličič. Radio je dal Beličiču pobudo tudi za prevod Manzonijevih **Svetih himen**, ki so izšle v knjigi ob stoletnici pesnikove smrti (Mladika 1973).

Veliki primorski pesnik Alojz Gradnik iz Medane je našel za Radio Trst A prevedel celotno Dantejevo pesnitev **Božanska komedija**, ki jo je Radio tri leta oddajal komentirano in z besedo prof. Jožeta Peterlina. To je bil po Debevcu drugi celotni prevod te pesnitve v slovenščino. Potem so leta 1959 v Ljubljani natisnili **Pekel** v knjigi, leta 1965 pa še **Vice**, medtem ko so **Nebesa** ostala v rokopisu. S tem je Radio veliko prispeval k spoznanju italijanske vrhunske poezije.

Prof. Pavle Merku, ki je iz šole prešel na Radio, kjer je našel širše delovno področje, je deset let za Radio raziskoval ljudsko izročilo Slovencev v Italiji. Pri tem je prepotoval vse zamejstvo in zapisoval in registriral na trak, kar se je ohranilo iz preteklosti, in potem podajal in razlagal po Radiu, da so ga lahko poslušali po vsej deželi in preko meje. Leta 1976 je izšlo to gradivo pri ZIT v knjigi **Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji**, ki je zbudila zanimanje v Sloveniji in med tujimi znanstveniki.

Gospa Lida Debelli - Turk je vpeljala Četrtrkova srečanja, na katerih se je pogovarjala z najpomembnejšimi

Mogoče ne veste, da...

- da je nekaj mesecev pred smrtjo, ko je že bil v ljubljanskem Kliničnem centru, Tito dal poklicati k sebi ljubljanskega nadškofa dr. Pogacnika ...
- da je pisatelj Mirko Mahnič v svoji novi knjigi **SLOVO**, »dnevniku gledališkega lektorja«, ki bo letos izšla pri Slovenski Matici v Ljubljani, podal tudi svoje vtise z obiska v Dragi ...
- da muslimani v Makedoniji uvajajo množični pouk verouka in na veliko gradijo džamije, tudi kjer še ni vodovoda in elektrike, in da so prav tako aktivni s svojo propagando jehovci ...
- da je nekaj tisoč slovenskih študentov iz študentskega naselja v Ljubljani bojkotiralo zadnje volitve ...
- da mesečnik **SLOVENSKA DRŽAVA**, ki izhaja v Torontu v Kanadi, počez ponatiskuje prispevke iz **MLADIKE**, ne da bi navedel vir ...
- da je Slovenec Stane Dolanc, notranji minister v jugoslovanski vladi, profesor vojaških ved na univerzi v Skopju ...
- da bosta jeseni vatikanski Sekretariat za neverne in Madžarska akademija znanosti priredila v Budimpešti simpozij o družbi in etičnih vrednotah, ki se ga bodo udeležili tudi zastopniki drugih vzhodnih držav ...
- da je pred nekaj leti SKGZ kupila 250 izvodov odlične knjige **DISCIPLINA GIURIDICA DELLE ISTITUZIONI SCOLASTICHE A TRIESTE E GORIZIA** (Pravni status šolskih ustanov v Trstu in Gorici) velikega prijatelja Slovencev dr. Daniela Bonamoreja, profesorja na univerzi v Trstu, a da jo je potem pustila gniti v skladišču, ker se avtor ni skladal z linijo SKGZ glede Osima ...
- da je v zbirki »Centre for Research into Communist Economies«, ki jo v Angliji ureja Slovenec dr. Ljubo Sirc, izšlo delo srbskega publicista Koste Čavoškega **THE ENEMIES OF THE PEOPLE** (Sovražniki ljudstva) ...
- da je med duhovščino v Sloveniji šel glas, da je Janov podlistek proti škofu Rožmanu v ljubljanskem **DELU** hotel biti protipoteza politične oblasti proti misijonu v Ljubljani ...
- da je Rastko Močnik iz Ljubljane pisal Primorskemu dnevniku pismo, v katerem se je pritoževal nad neobjektivnim poročanjem o beograjskem sojenju in da Primorski dnevnik njegovega pisma ni objavil, pač pa mu je pojasnil, da se ne more spuščati v notranje jugoslovanske polemike, ker da je njegova glavna naloga boj za globalno zaščito Slovencev v Italiji ...

zamejskimi Slovenci, ki so v polpretekli dobi igrali važno vlogo v narodovem življenju. S tem si je nabrala ogromno zgodovinskih, kulturnih, političnih in drugih podatkov, ki bi morali kdaj priti v knjigah med ljudi. Enega izmed njih je obdelala in bogato komentirala v knjigi Dorče Sarđoč, **Tigrova sled**. Knjigo sta založili ZTT in Lipa iz Kopra, 1983. Avtor je bil član Tigra, organizacije, ki se je uprla fašistični oblasti, zato je bil zaprt in preganjan. V pripovedih je čudovito opisal tiste težke čase in do zdaj neznane dogodke in ljudi, s katerimi je sodeloval ali se z njimi srečeval.

Že dolga leta spremlja na Radiu Trst A športne dogodke časnikar Saša Rudolf. Kot dopisnik se je udeležil tudi šestih olimpijskih iger, in sicer v Münchnu 1972 in potem vsaka štiri leta v Innsbrucku in Montrealu, Moskvi, Sarajevu in Los Angelesu 1984. Pri tem ni opisoval samo športnih dosežkov, ampak tudi kraje in ljudi, ki jih je srečal, razmere, ki jih je našel, če je bilo mogoče, tudi Slovence, ki žive po svetu. Knjiga **Olimpijski ogenj in dim**, ki jo je sestavil po svojih poročilih, je edinstvena in je izšla pri ZTT leta 1984.

Dušan Jelinčič je v mladostnem iskanju smisla, v begu naprej in iz sebe, odpotoval leta 1975 v Izrael in se ustavil v kibucu Mišmarot, v kibucu, magični ustanovi, ki je pritegovala mladino vsega sveta, češ da bodo tam našli popolno enakost ljudi. Tu je srečal več tujih potnikov, ki so mu bili enaki: vsi so iskali pravzaprav človeka v sebi, mnogi pa so spoznali, da je bilo njihovo potovanje velik, zamotan ovinek na poti iskanja oziroma vračanja v lastni dom. In čeprav so si ob odhodu obljubljali, da se bodo ponovno srečali, je Jelinčič razočarano ugotovil: »Iščeeš srečanje, dobiš pa minevanje. Zato pa srečanje nikjer!« Ob kibucu pa je prikazal tudi ostali Izrael in njegove razmere. O tem potovanju je pripovedoval na Radiu Trst A, potem je potopis izhajal v Primorskem dnevniku in končno v knjigi **Srečanje nikjer**. Potovanje po deželi brez miru. Knjigo je založila Založba Paolo Deganutti v Trstu, 1985.

Morda je izpadla še kaka knjiga, saj je 40 let Radia Trst A dolga doba. Na vsak način pa je šlo preko našega radia toliko izvernih pesmi in črtic, da bi lahko iz njih sestavili debele antologije.

Literarna nagrada Vstajenje

Komisija literarne nagrade »VSTAJENJE«, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, urednik Mladike Mario Maver, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 26. marca 1986 v Trstu na sedežu Slovenske prosvete in pregledala 19 knjig, ki so jih v preteklem letu izdali zamejski in zdovski besedni umetniki. Odločila je, da podeli literar-

no nagrado »VSTAJENJE« za leto 1985 pesniški zbirki Franceta Papeža **Dva svetova**, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu.

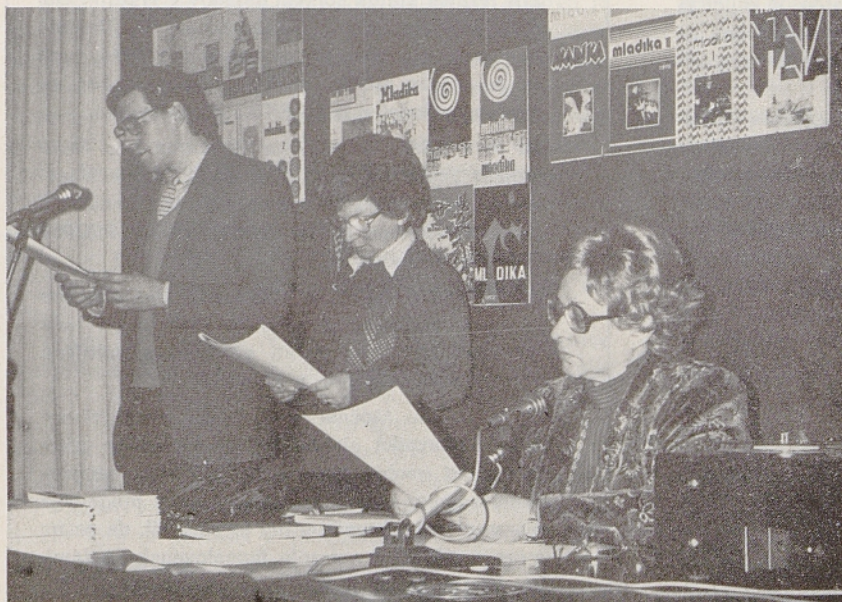
Komisija je takole utemeljila svojo odločitev: Zbirka je nastala iz avtorjeve razpetosti med dva svetova, slovenskega domovinskega in ameriškega zdomskega. Pa tudi iz dveh momentov časa, polpreteklosti in sedanjosti. Oba

svetova in obe časovni stvarnosti se prepletajo. Povsod je prisoten slovenski človek, slovenska zemlja, zgodovina in revolucija ter trdo delo za vsakdanji kruh v novem svetu. Avtor, po rodu Belokranjec, živi iz dveh kultur, ki ju neprisiljeno spaja in sprejema. Domovino čuti v vsem duhovnem življenju, prav tako pa tudi novi svet, ki mu že ni tujina, ampak svet, ki ima svoje vrednote in ga je mogoče ljubiti. Pesniški izraz je nazoren in stvaren, poudarek je na refleksiji in metafizični ekspresivnosti. Jezik je sodoben in slikovit. Ta poezija je plemenito povezana s slovensko kulturo.

Svečana podelitev nagrade je bila 7. aprila v Peterlinovi dvorani.

Denar za nagrado je poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE je doslej podelila 23 nagrad, in čeprav pri ustvarjalcih ni gledala, od kod je kdo, so bile do zdaj zastopane vse zamejske pokrajine in vse celine, kjer živijo in ustvarjajo naši ljudje — izvzeta je Avstralija. Največ nagrad je ostalo v Trstu — 10 —, ker je tukaj po zadnji vojni nastalo pomembno kulturno središče. Tri nagrade so odšle v Gorico, tri na Koroško in tri v Argentino, kjer je slovensko zdomsko kulturno življenje najbolj živo in razgibano. Dve nagradi sta odšli v ZDA, ena v Rim in ena na Japonsko.

Z letošnje podelitve nagrade Francetu Papežu. Od leve Marjan Kravos, Matejka Maver in Zora Tavčar

Dejavnost v DSI

Ponedeljkovi večeri v Peterlinovi dvorani v Trstu so tudi v marcu pritegnili pozornost obiskovalcev z izbranim sporedom, ki ga vsak mesec oblikuje odbor Društva slovenskih izobražencev. Na prvem ponedeljkovem večeru, ki je bil 3. marca, torej na predvečer 10. obletnice smrti ustanovitelja DSI prof. Jožeta Peterlina, so se spomnili tega dogodka s komemorativnim občnim zborom, na katerem sta spregovorila sedanja predsednik DSI Sergij Pahor in Saša Martelanc. Program je izpolnil Tržaški mešani zbor pod vodstvom Tomaža Simčiča.

Naslednji ponedeljek, 10. marca, je prof. Ester Sferco predstavila številnemu občinstvu knjigo pisateljice Zore Tavčar »Poklical si me po imenu«. V ponedeljek, 17. marca, so predstavniki Družbe sv. Mohorja v Celovcu predstavili nekaj svojih izdaj. Večera sta se s Koroške strani udeležila glavni urednik založbe inž. Franc Kattinig in Vinko Ošlak. Prisoten je bil tudi pesnik Anton Slavič (pod tem psevdonimom se skriva naš znanec iz Drage dr. Marko Dvorak), avtor pesniške zbirke »Iskal sem luč«. Na večeru so predstavili tudi knjižno novost pisatelja in pesnika Vinka Beličiča, čigar knjiga »Človek na pragu«, je pravkar izšla pri Mo-

Marij Maver sprejema nagrado Vstajenje za Franceta Papeža iz rok predstavnika openske Hranilnice inž. Vladimira Vremca. Na desni predsednik komisije Martin Jevnikar

horjevi založbi v Celovcu. Knjigo je predstavil Saša Martelanc.

Zadnji ponedeljek pred velikonočnimi prazniki, to je 24. marca, pa so predstavniki Černetovega sklada podelili letošnjo nagrado iz imenovanega sklada tržaški reviji Mladika ob 30-letnici njenega rednega izhajanja. Ute-

meljitev za nagrado, ki jo je napisal dr. Zorko Harej, je prebral član Radijskega odra Marijan Kravos. Nagrado je izročil sedanjemu uredniku revije Mariju Maverju dr. Egidij Vršaj. Maver se je zahvalil za nagrado, nato pa je prof. Martin Jevnikar v obširnem predavanju podal pregled vseh bogatih tridesetih letnikov revije.

Predstavniki celovške Mohorjeve družbe na srečanju z občinstvom v Peterlinovi dvorani

Prof. JOŽKO HUTTER — 85-LETNIK

V Globasnici je praznoval 85. rojstni dan prof. Jožko Hutter. Znani narodni delavec je že pred vojno urejal list Mladi Korotan, po njej je nekaj let poučeval na slovenski gimnaziji v Celovcu. Marca lani je Celovski Zvon objavil daljši intervju z njim, ki dokazuje, da je jubilan eden izmed zadnjih pričevalcev vseh naporov koroških Slovencev za ohranitev in razvoj, odkar so se po prvi vojni zarisale nove meje.

UMRL JOŽE RONKO

27. marca je umrl v Trstu tehnik Jože Ronko, ki je bil rojen v Cerknici pred 76 leti. Po vojni je več let poučeval tehnično risanje na slovenski strokovni šoli na Opčinah. Za Marijin dom v Rojanu je brezplačno izdelal načrte in spremljal gradbena dela.

CUFFOLOV DNEVNIK

24. aprila so v Špetru predstavili Cuffolov dnevnik, o katerem je Antena že poročala. O pomembni knjigi so govorili bivši poslanec Mario Lizzero, msgr. Aldo Moretti (oba sta bila protagonist furlanskega odporništva na komunistični oz. katoliški strani), predsednik Nadiške gorske skupnosti Giuseppe Chiabudini in zastopnik založbe Dom župnik Božo Zuanella.

AKADEMIK TRSTENJAK V TRSTU

Dne 10. aprila je na »srečanju za prenovo« (o tej pobudi je pisal uvodnik v prejšnji številki) predaval v Trstu prof. Anton Trstenjak, in sicer o odnosu med krščanstvom in kulturo. Naslednjega dne je bil gost radijske

POT št. 5

Slovenski višješolci v Trstu so izdali že peto številko razmnoženega glasila Pot, ki objavlja leposlovje, razmišljajna in drugo dijaško gradivo. S sodelavci ga ureja prof. Nada Pertot, ki je v nekem zapisu ugotovila, da se vse bolj čuti odsotnost revije Literarne vaje, ki je leta 1979 po tridesetih letih prenehala izhajati zaradi precejšnjega nezanimanja med dijaki in profesorji.

oddaje Povejmo v živo, končno pa je bilo v prostorih Slovenske prosvete še srečanje z dijaki in drugimi udeleženci. Prireditelji so poudarili, da se tako tudi Trst pridružuje čestitkam duhovniku in znanstveniku ob nedavni 80-letnici.

Ivo Jevnikar predstavlja akademika Trstenjaka v Peterlinovi dvorani v Trstu

Pokrajinski kongres SSK v Trstu

Po dvanajstih sekcijskih kongresih, ki so po vsem tržaškem ozemlju izvolili 66 delegatov, je bil 12. aprila na Opčinah pokrajinski kongres Slovenske skupnosti. Obširno poročilo je prebral dosedanj pokrajinski tajnik dr. Zorko Harej. V njem je bil — skladno s težkim položajem v Trstu — velik poudarek na gospodarskih vprašanjih. Značilnost kongresa je bila v tem, da so se tri komponente, ki so se na nekaterih prejšnjih kongresih predstavljale ločeno, tokrat odločile za enotno listo za obnovitev strankinih organov: pokrajinskega sveta 31 članov, predsedstva kongresa, nadzornega odbora in razsodišča.

DVA BISEROMAŠNIKA

Pri Sv. Ivanu v Trstu je bilo 6. aprila veliko slavje ob biserni maši gospoda Petra Šorlija. Med somaševanjem je spregovoril ob jubileju tržaški škof L. Bellomi, čestitali pa so mu še duhovniki in laiki.

Že 2. marca pa so na Mirenskem Gradu proslavili 60-letnico mašniškega posvečenja lazarista Alojzija Mlakarja, ki je bil nekaj časa misijonar na Kitajskem, pod fašizmom izgnan z Mirenskega Grada, po vojni pa tam 9 let superior.

UMRL ANTON BERLOT

V Izoli je umrl Anton Berlot, ki je s knjigo v nemščini leta 1966 in v slovenščini leta 1984 zagovarjal tolmačenje etruščanskega jezika na slovenski osnovi. Rodil se je pred 89 leti v Trstu, opravljal pa več služb, dokler ni bil upokojen kot major jugoslovanske vojske.

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA

14. marca je imela občni zbor v Slomškovem domu v Celovcu Krščanska kulturna zveza, ki povezuje nad 40 društev in prosvetnih skupin. Za predsednika je bil potrjen prof. Janko Zerzer, za tajnika pa Nužej Tolmajer.

CHRISTOPHOROS

Film režiserja Andreja Mlakarja Christophoros, ki govori o revoluciji in narodni spravi, je dobil prvo nagrado na 16. mednarodnem filmskem festivalu v Strassburgu.

GREGORČIČEVO LETO

Ob 80-letnici smrti Simona Gregorčiča se bodo zvrstile letos številne prireditve z vrhom 23. novembra, ko bo v cerkvi v Drežnici krstna izvedba glasbene pesnitve o »Goriškem slavčku« skladatelja Avgusta Ipavca. Od 21. do 23. novembra bodo praznovanja tudi v Kobaridu. V častnem odboru, ki mu predseduje pesnik Ciril Zlobec, je tudi koprski škof-pomočnik Metod Pirih. Tako v delovnem kot v častnem odboru so tudi zastopniki iz zamejstva in nekateri duhovniki.

KONGRESI V SLOVENIJI

Tudi v Sloveniji je zdaj obdobje kongresov. Dne 6. aprila se je v Krškem končal 12. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije, ki je med drugim odločno spregovoril o ekoloških vprašanjih, o polpretekli zgodovini, volilnem sistemu itd.

Dne 19. aprila pa se je v Cankarjevem domu v Ljubljani končal 10. kongres Zveze komunistov Slovenije. Za novega predsednika Centralnega komiteja so določili Milana Kučana. Prej je bil na tem mestu Andrej Marinc.

MARIJ KOGOJ

Od 30-letnici smrti skladatelja Marija Kogojja je tržaška Skupina 85 priredila 23. in 24. aprila kulturna večera v Gorici in Trstu. Pianist Andrea Pestalozza iz Genove je izvajal skladbe Kogojja in drugih avtorjev. Predstavili so tudi 33-obratno ploščo z njegovimi izvedbami Kogojevih Malenkosti. Izšla je v Genovi. Poleg tega je izšla še brošura z esejmi o Kogojju, ki so jih prispevali Pavle Merku, Borut Loparnik in Edward Neill.

KARDINAL MED SLOVENCİ

Dunajski kardinal König je 2. marca obiskal Slovenski pastirski center na Dunaju. Med mašo je molil tudi slovensko.

ZAVAROVATI SLOVENŠČINO

Jezikovno razsodišče je 29. marca objavilo izjavo, s katero poziva Ustavno sodišče Socialistične republike Slovenije, naj preuči, koliko je zakonsko zavarovano določilo o rabi slovenščine v republiki Sloveniji. Razsodišče namiguje na nujnost, da se ugotavljajo tudi odgovornosti in določajo kazni za kršilce.

NAŠE BOGASTVO

Naše bogastvo. Nekoč — danes — jutri. To je naslov obsežne slovenske antologije v treh debelih zvezkih za nižje srednje šole. Sestavila jo je prof. Nada Pertot, ki je poskrbela za zelo skrben izbor iz slovenske in svetovne književnosti. Že pred leti je za prva razreda višjih šol sestavila priznano antologijo Od antičke do danes.

UMRL SMUČAR KURALT

Pri prometni nesreči sta 24. marca izgubila življenje nedaleč od Beljaka 28-letni slovenski smučarski prvak Jože Kuralt in 23-letni pomočnik trenerja ženske reprezentance Danijel Jerak. Vračala sta se s tekmovalj na Japonskem.

Škofjeločan Kuralt je bil dolgo eden najboljših slovenskih alpskih smučarjev in večkratni državni prvak. V tej sezoni tekem za svetovni pokal je bil četrti v Parpanu.

SREČANJE PRAVNIKOV

4. in 5. aprila so se srečali v Bilčovsu na Koroškem slovenski pravniki iz Slovenije, s Koroške in iz Furlanije - Julijske krajine. V naši deželi jih povezuje društvo Pravniki.

ANKETA NOVE REVIJE

Nova revija je v 46-47. številki začela z objavljanjem odgovorov na anketo o vzrokih sedanje družbene krize v Jugoslaviji. Vprašanja in hipoteze kot izziv za anketirance je sestavil prof. France Bučar. K sodelovanju so povabili 38 ljudi. Med njimi so Slovenci iz matice, zamejstva (Boris Pahor in Jože Pirjevec) in zdomstva (Ljubo Sirc, Jože Pučnik), predstavniki iz drugih republik Jugoslavije in strokovnjaki iz tujine (tudi Nobelovec Milosz, pisatelj Handke, filozof Kolakowski itd.).

NUNCIJA CAGNA IN COLASUONNO

V začetku aprila je umrl naslovni nadškof Mario Cagna. Od 18. novembra 1966 je bil deset let apostolski delegat, potem pa pronuncij v Jugoslaviji. Pred upokojitvijo je bil še apostolski nuncij na Dunaju.

Sedanji apostolski pronuncij v Jugoslaviji Francesco Colasuonno pa je bil pred dnevi imenovan za potujočega nuncija po vzhodnoevropskih državah, zato bo v Beograd po njegovem kratkem službovanju verjetno kmalu dospel nov zastopnik Sv. Sedeža.

Pesem mladih v Kulturnem domu v Trstu

Dvanajst zborov je 23. marca nastopilo v tržaškem Kulturnem domu na

tradicionalni reviji Pesem mladih. Slavnostni govor je imela prof. Dina Slama.

Otroški zbor »Zvonček« z Repentabra pod vodstvom Toneta Bedenčiča

Dr. ŠTOKA PREDSEDNIK KOMISIJE

Ob preverjanju vodstev svetovalskih komisij v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine je svetovalec Slovenske skupnosti Drago Štoka zapustil predsedstvo komisije za mednarodne odnose in prevzel predsedstvo III. stalne komisije za kulturo, šolstvo in šport.

Ob tem je prišlo do nove nacionalistične afere. Predstavniki Liste za Trst Gambassini se je namreč pritožil na predsednika deželne vlade, kako je mogoče, da pripadnik manjšine prevzame tako pomembno mesto. Poleg ustreznega odgovora v deželnem svetu je dr. Štoka poskrbel za prijavo nestrpnega.

SLOVENCİ 1918-29

Srbski zgodovinar Momčilo Zečević, ki je že leta 1973 izdal priznano študijo Slovenska ljudska stranka in jugoslovansko zedinjenje 1917-1921 (slovenski prevod 1977), je v Beogradu izdal prvi del obširne študije Na istorijskoj prekretnici. Slovenci u politici jugoslovenske države 1918-1929. Delo že prevajajo v slovenščino. Na 450 straneh obravnava politična in idejna vprašanja med Slovenci, vprašanje slovenske avtonomije, kulturno politiko in razvoj narodne misli. V drugem zvezku misli obravnavati gospodarski razvoj, odnos do Hrvatov, odnos do Srbov, mesto Slovencev v zunanji politiki.

MAISTROV SPOMENIK

Tisk v Sloveniji daje vse večji poudarek obnovljenim zahtevam ljudi in ustanov, ki terjajo postavitev spomenika generalu Rudolfu Maistru v Mariboru. Predvsem poudarjajo, da bi morali premagati vse pomisleke nekaterih krogov in odkriti spomenik, dokler je še živih nekaj borcev za severno mejo in osvoboditev Štajerske.

KPI

Na vsedržavnem kongresu Komunistične partije Italije v Florenci je bila izvoljena v državno vodstvo, in sicer v osrednjo nadzorno komisijo, slovenska goriška komunistična pokrajinska svetovalka Aleksandra Devetak. Prej je bil na tem mestu Benečan Pavel Petričič.

Po tržaškem partijskem kongresu je bil izvoljen v tajništvo slovenski komunistični občinski svetovalec Stojan Spetič, po goriškem pokrajinskem kongresu pa ni bil izvoljen v tajništvo noben Slovenec.

Gostovanje članov dramskega odseka prosvetnega društva »Štandrež« v Baragovem domu v Ricmanjah z veseloigro »Barillonova poroka«

LJUBEZENSKA PISMA

Roman tržaškega pisatelja Fulvia Tomizze Gli spodi di via Rossetti (Novoporočenca iz ulice Rossetti) so v zadnjih tednih še večkrat predstavili, tako tudi v Gorici, Ljubljani in Sežani. Izšla so tudi pisma Stanka Vuka iz zapora ženi Danici (ta par je protagonist romana) v italijanskem izvirniku, v še bolj razširjenem izboru pa tudi v slovenščini pod naslovom Ljubezenska pisma. Prevod sta oskrbela Vida in Milko Matičetov. Ta je sestavil tudi bogate opombe, medtem ko je spremna študija izpod peresa Mirana Košute.

UMRLA MILE DE GLERIA IN MILJUTIN NEGODE

Dne 14. aprila so pokopali dolgoletnega filmskega ustvarjalca, direktorja fotografije in predavatelja na Akademiji Mileta De Glerio. Njegov umetniški čut je prispeval k uspehu filmov Na klancu, Idealist, Samorastniki in Deseti brat.

Dan za tem so v Ljubljani pokopali pionirja slovenske zabavne glasbe Miljutina Negodeta. Imel je 98 let. Rodil se je v Trstu, kjer je živel do nastopa prve svetovne vojne. Do 90. leta je javno nastopal.

JAKOPIČEVA NAGRADA

Letošnjo Jakopičevo nagrado so slovenski likovniki podelili kiparju Zdenku Kalinu (roj. 1911 v Solkanu).

NABIRKA ZA KATOLIŠKI TISK

Pri slovenski službi božji na Tržaškem in Goriškem so za letošnjo nabirko za katoliški tisk nabrali skupno nad devet milijonov lir.

SKAVTSKO ŠPORTNO SREČANJE

Slovenski skavti iz Trsta, Gorice in Celovca so imeli 12. in 13. aprila športno srečanje v Celovcu. Udeležencev je bilo okrog 250, tako da pobuda, ki se iz leta v leto ponavlja v drugem kraju, pomeni ne le potrditev skavtskih vezi, temveč tudi utrjevanje enotnega slovenskega prostora med mladimi.

V velikonočnem času so imeli naši skavti na Tržaškem in Goriškem vrsto duhovnih srečanj. V Trstu se je tradicionalni križev pot na veliki petek vključil v širšo škofijsko mladinsko akcijo »post mladih 1986«.

Najmlajši tržaški skavti — volčiči in veverice — so tudi že imeli svoj praznik »jurjevanje« 20. aprila v Medji vasi. Samo najmlajših se je zbralo okoli 90. Medse so sprejeli 35 novih članov.

SAMOSTAN KARMELIČANK

Slovenski metropolit dr. Šuštar je 23. marca blagoslovil samostan karmeličank v Sori. Članice tega reda so se po vojni razkropile, ker so izgubile samostan. Prve tri so se vrnilo v Slovenijo leta 1967. Vse do zidave novega samostana se je njihova skupnost zasilno preživljala v Mengšu.

»ITALIANI DIMEZZATI«

Posebni dopisnik italijanske Radiotelevizije Massimo Olmi je pri ugledni katoliški založbi Edizioni Dehoniane v Neaplju izdal knjigo o narodnih in jezikovnih manjšinah v Italiji »Italiani dimezzati« (po smislu: Polovični italijanski državljani). Kljub nepopolnostim je za nas pomembna, ker obširno obravnava položaj beneških Slovencev,

SLOVESNOST V MILANU

V okviru proslav ob 600-letnici milanske stolnice je bila v nedeljo, 20. aprila, posebna slovesnost za Slovence. Izseljencem, ki živijo v Lombardiji, so se pridružili romarji iz naših krajev in Slovenije. Skupno jih je bilo okoli tisoč. Somaševanje je vodil slovenski metropolit Alojzij Šuštar.

Za mesečne slovenske maše v Milanu zadnja leta skrbi škofov vikar iz Gorice Oskar Simčič.

40 LET PASTIRČKA

Ob veliki noči 1946 je izšla prva številka mesečnika za otroke Pastirček. Ob 40-letnici rednega izhajanja bo 11. maja proslava v Gorici.

KNJIGA O UŠENIČNIKU

Mladi asistent za ekzeziologijo na papeški univerzi Urbaniani v Rimu Jožko Pirc je pri Družini v Ljubljani izdal svojo doktorsko disertacijo Aleš Ušeničnik in znamenje časov. Na 463 straneh razčlenjuje delo slovenskega filozofa in teologa, a tudi njegov čas in prostor. Poleg tega prvič objavlja popolno bibliografijo Aleša Ušeničnika. Izredno bogate opombe in bibliografija suvereno obvladujejo tuje in domače avtorje, ne glede na državne in ideološke meje. Povzetek je tudi v štirih tujih jezikih. Spremno besedo je napisal prof. Anton Strle.

PODOBE SREDNJEVROPSKE STVARNOSTI

Letošnji niz predavanj Narodne in študijske knjižnice v Trstu je posvečen »podobam srednjeevropske stvarnosti«. Na prvem večeru je govoril o koroških Slovencih po vojni zgodovinar Dušan Nečak iz Ljubljane, ki je o tem pred časom izdal samostojno knjigo. Drugo srečanje je bilo posvečeno istrskim Italijanom. Govorila sta Alessandro Damiani in Guido Miglia.

60 let PEN kluba

V Ljubljani so se ob začetku aprila spomnili 60-letnice ustanovitve slovenskega PEN kluba. Pobudnik je bil današnji 99-letnik Janko Lavrin, ki živi v Angliji. Po vojni so klub obnovili na pobudo Mateja Bora šele leta 1962.

O predvojnem PEN klubu sta na slovesnosti govorila France Vodnik in Josip Vidmar.

DVE SMRTI V GORICI

16. aprila je umrla v Gorici aktivna delavka v kulturnih in prosvetnih organizacijah iz kroga SKGZ Jožica Smet. Njena posebna ljubezen je bila Slovensko planinsko društvo - Gorica.

22. aprila pa so v Števerjanu pokopali komaj 30-letno Alenko Černic, ki je bila dejavna pri skvatih in v domačem katoliškem društvu Sedej.

PESNIK QUAGLIA

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je posvetila poseben kulturni večer pesniku Renatu Quagli iz Rezije. Quaglia je letos prejel nagrado iz Prešernovega sklada. Predstavil ga je Pavle Merku.

narava - okolje - človek - narava - okolje - človek

Ruski in ameriški znanstvenik predlagata, da bi v krožni tir okoli Zemlje poslali tudi 25 km dolg votel kabel, ki bi vseboval vzmet, na koncu katere bi bili dve po 20 kg teži uteži, kabel sam z žico pa bi tudi tehtal 20 kg. Naprava bi bila usmerjena proti središču zemlje, torej navpično, letela pa bi 1000 km nad zemeljskim površjem. Njena naloga bi bila, da bi zaznavala izredno šibke gravitacijske valove. Po Einsteinu oddaja take valove vsaka masa, če se le pospešeno giblje.

In zakaj bi bilo potrebno poslati napravo tako zelo daleč? Zavedati se moramo, da je na Zemlji vse preveč šumov, ki bi vzmet ravno tako spravili v gibanje, kot če bi bili gravitacijski valovi. Sicer pa tudi prostor ni brez nevarnosti. Zemeljsko magnetno polje namreč lahko v kablu inducira električne tokove, ti pa kabel lahko zanihajo: spet nezaže-

len šum. Zato bi kabel moral biti iz izolatorja. Se nov vir šuma — toploto — pa bi znanstvenika zmanjšala tako, da bi kabel prevlekla z belim barvilom. Vsi vemo, da bela barva odbija toploto.

—O—

Biosfera se imenuje prostor, v katerem se odigrava življenje, prostor rojevanja, boja za obstanek in neizogibnega propada vsega živega. Kod vse se biosfera razprostira? Najprej v oceanih, od njihove gladine pa vse do njihovih, tudi 10 km globokih brez. Kopenska živa plast je mnogo tanjša: ta sega od tal ali kvečjemu metra pod njimi pa do krošenj ali vrhov najvišjih dreves, recimo 100 metrov visoko.

Če je ta plast potemtakem kar stokrat tanjša od prejšnje, oceanske, pa se z oceansko, kar se debeline tiče, kar lepo kosa zračna. Kaj niso na samem vrhu Everesta našli sledove za žuželkami in ptiči? Dalje je ugotovljeno, da se

gajo virusi in mikrobi tudi do višine 10 km: tja so jih zanesli navpični zračni tokovi, ki nastanejo vselej, ko se zrak v stiku s toplo zemljo segreje, razredči in zato dvigne.

In vendar so vse te plasti, vsi ti ovoji le zanemarljivo tanka lupina planeta, katerega debelina — premer presega 10.000 km!

—O—

Daljnji človekov sen: pravočasna napoved potresov utegne postati resničnost že v bližnji prihodnosti. Rešitev tokrat prihaja od posebnega plina, radona, ki naj bi pred potresom uhajal iz zemeljskega osrčja.

In razlaga? Napetost, ki se v kameninah pred potresom nabira in med potresom sprosti, naj bi v skalah odpirala majhne špranje in skoznje prepuščala plin obilneje kot sicer. Kar je pri stvari še posebno dragoceno, je, da to plinsko uhajanje kar za šest tednov prehitava sam potres.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

Prve mesece leta 1986 bi lahko v slovenski publicistiki imeovali TRENUTEK RESNICE. Bivši borci, ugledni znanstveniki, resni politiki, časnikarji, kulturniki, člani partije in mladinskih organizacij končno pravijo bobu bob. Resnici skušajo pogledati v obraz in rešiti, kar se rešiti da.

Dr. Šmidovnik: KAKŠNO DRŽAVO POTREBUJEMO

I.

Med tistimi redkimi posamezniki, ki jih zanima vsebinska in organizacijska usoda jugoslovanske države, je dr. Janez Šmidovnik. Njegovemu predavanju z naslovom Kakšno državo potrebujemo, smo sledili pred tednom dni v prostorih Inštituta za sociologijo v Ljubljani.

Janez Šmidovnik ocenjuje naš upravni sistem pot policijski — policijski v tem smislu, da nastopa z oblastjo, da ukazuje, omejuje in dirigira, ni pa čisto nič kreativen in ustvarjalen.

Državi so se izmuznili skoraj vsi tisti sektorji, na katerih sloni skupno življenje ljudi v neki skupnosti: energetika, informatika, ceste, komunalna ... Nihče ne ve, čemu bi to služilo, razen da ustreza marksovski formuli.

Danes je vsem bolj ali manj jasno, da nam država ne funkcionira. Policijska država, pravi Janez Šmidovnik, tudi ne more delovati, kajti v globokem nasprotju je z racionalnostjo in učinkovitostjo, še posebej pa je v nasprotju s tržnim gospodarstvom.

V sistemih s tržnim gospodarstvom opravlja država (sodobna oziroma moderna država) naslednje štiri funkcije: — obrambno, oblastno — skratka policijsko.

— zagotavlja funkcioniranje sistema (pravni sistem, posebej pravno varnost),

— zagotavlja splošne pogoje za življenje in delo oziroma skrbi za infrastrukturo skupnosti,

— vodi gospodarsko politiko: sodobna država je intervencijska država, ki pospešuje gospodarstvo.

II.

Pri nas je skrb o preveliki vlogi države odveč, kajti naš državni aparat »pokriva« le policijsko funkcijo, že pri pravni varnosti pa zazija velika praznina.

Da bi naša država lahko pomagala pri oživitvi gospodarstva, poudarja Šmidovnik, bi morali najprej rešiti tri vprašanja:

— **vprašanje družbene lastnine:** v praksi z lastnino pri nas dosti bolj upravlja država kot pa delovni ljudje, torej imamo opravka z državno in ne z družbeno lastnino;

— **vprašanje upravljanja:** samoupravljanje je okorno, togo in ni sposobno zagotoviti večje učinkovitosti proizvodne organizacije; poslovodna linija je podrtá, odločanje pa v rokah neformalnih skupin.

Dokler teh vprašanj ne bomo rešili, tudi država ne bo mogla voditi gospodarske politike. Njeni ukrepi in poteze bodo še naprej samo gasilske akcije.

ZGLEDUJMO SE PO SODOBNI DRŽAVI

Praksa nam vsak dan dokazuje, da je naš državni aparat neučinkovit. Neučinkovitega državnega aparata pa ne potrebujemo — naredil je preveč škode. In delal jo bo še naprej, če mu ne pristrizemo peruti. A ne tako, da bi telesu brez glave odrezali še roke in noge in ustvarili še večjo zmedo in dezorganiziranost, ampak tako, da bi državnemu telesu priskrbeli glavo, s katero bi lahko delal racionalno in kreativno.

Kakšno državo torej potrebujemo? »Vsesplošna gonja proti etatizmu je zame primitivizem. Naša država že tako in tako ni sposobna problemov niti zaznavati, kaj šele reševati,« pravi dr. Janez Šmidovnik.

III.

Potrebujemo državo, ki se bo razvijala v smeri sodobnih evropskih držav. Nobenih boljših zgledov in boljših poti nimamo.

Razprava, ki je sledila besedam Janeza Šmidovnika, je poleg vprašanja prinesla predvsem pesimizem glede možnosti sprememb našega državnega aparata. Kazalcev in elementov, ki bi zakorakali po poti njegovega spreminjanja, praktično ni. Ni jih v praksi, ni jih niti v kritični analizi političnega sistema.

Kljub policijski državi je bila pri nas še pred leti izjemno visoka identifikacija ljudi v državo. Ta identifikacija, so opozorili v razpravi, se je v zadnjih letih porušila. Ljudje ne zaupajo več državni upravi, še manj verjamejo v ukrepe, ki jih izreka, da bi oživila gospodarstvo in potegnila skupnost iz krize. Ne gre le za občutke ljudi. Vsak pozornejši opazovalec naše stvarnosti vidi, da so prijemi upravnega aparata zaman, da so popolnoma brez moči.

Brez sprememb je vprašanje naše prihodnosti nerešljivo. Ko pa gre za spremembo, smo pri politiki. Tisti, ki ima v tej družbi moč in oblast, bo moral to moč in oblast usmeriti tudi kam drugam, kot v ohranjanje lastne moči in oblasti.

B. P.

(TELEKS št. 10/1986)

PREDKONGRESNO PREMIŠLJEVANJE AKTIVISTA OF

Danes ni več skrivnost, da je veliko naših ljudi, ki so bili v Sovjetski zvezi, podvomilo o razvoju, ki ga je diktiral Stalin. Vedeli so marsikaj o sovjetski družbi, kar jim ni bilo všeč, pa so o tem molčali. Še več, po vojni so sugerirali ali vsaj dopuščali kopiranje sovjetskih, torej stalinskih vzorcev v našem razvoju. Šele leta 1948 so se do določene mere streznili. V celoti se niso mogli, ker so bili vzgojeni v stalinskih šolah.

Takrat pa je bilo za marsikaj že prepozno. Do 1948 smo namreč že odpravili vzode demokratičnega razvoja, slovenski model političnega povezovanja naprednih družbenih sil je bil žrtvovan na oltar jugoslovanskega modela vodenja narodnoosvobodilnega boja.

Tako zdaj že več kot 40 let uporabljamo isti »transmisijski« model politične organiziranosti. Od časa do časa spremenimo naslov in obnovimo procelje, kot se je to zgodilo na primer pri uvedbi delavskega samoupravljanja. Dialog, ki je pogoj za samoupravljanje, pa v Socialistični zvezi ne steče, čeprav ga spodbujamo že dobrih 30 let. Edvard Kardelj je zapisal, da partija svoje pravice do oblasti ni osvojila z zmago revolucije enkrat za vselej, marveč se mora za svojo avantgardno vlogo zmeraj znova dokazovati.

Resnični boj mnenj, ki o nečem odloča in lahko pripelje do kakšne pozitivne spremembe, je možen le tam, kjer se nastopa z močjo argumentov, ne pa z avtoriteto funkcije. Javnost pa mora imeti možnost, spremljati tako razpravo nepopačeno. Te možnosti ne bo vse dotlej, dokler bo ZK gledala, da bodo na vseh ključnih pozicijah v družbi »njeni« ljudje, se pravi, dokler bo hotela povsod uveljaviti svojo politično voljo. S takim ravnanjem (primer so zadnje volitve) posredno priznava, da ji ni do demokratične mobilizacije množic, marveč samo za razmeščanje lastnih kadrov.

V Novem Sadu je bilo letos menda nekakšno posvetovanje ali zborovanje. Občani smo o tem zvedeli le nekaj bolj splošnega. Tam naj bi padlo tudi vprašanje, ali je ZK še avantgarda delavskega razreda, ki na osnovi svojega dela in rezultatov lahko postavlja zahtevo po političnem primatu. Kakšen je bil odgovor, ne vem.

1. Po 35 letih delavskega samoupravljanja ugotavlja ZK, da je delež rezultatov dela, s katerim upravljajo združeni delavci, vsako leto manjši.

2. V 40 letih vodenja družbe in države ZK ni bila sposobna takšne agrarne politike, ki bi rešila problem proizvodnje hrane in racionalnega izkoriščanja zemlje kot osnovnega proizvodnega dejavnika.

3. Gospodarstvo je šlo razen v prvem desetletju v primerjavi z razvitim svetom nenehoma navzdol.

4. Ugled, ki smo ga uživali med naprednimi ljudmi in gibanji v svetu, je upadel. S čim naj ga popravimo? Še lastnih gospodarskih težav ne znamo odpraviti, v ključnih znanjih in tehnologiji zaostajamo, pri državni blagajni stoji eksekutor.

(Jože Penca,
NAŠI RAZGLEDI, 11.V.1986)

KAJ PA MLADI?

O volilnem sistemu

Predpostavite, kaj bi se zgodilo, če bi predsedstvo SFRJ določilo za to funkcijo več kandidatov, ki bi seveda vsi bili ugledni družbenopolitični delavci. To bi pomenilo, da se med njimi vzpostavi določeno tekmovalno vzdušje, da odločajo tudi politični profili kandidatov, njihove karakterne poteze in seveda kandidatovi pogledi na upravljanje države in »smeri« našega družbenega razvoja.

Torej bi javno postalo vse tisto, o čemer med drugim govore tudi različni politični dokumenti (recimo o »nemenotnosti« v ZK) in o čemer je seveda zelo dobro obveščena tudi neformalna »politična javnost« v državi, ki tudi ve povedati, da pred javnimi kandidacijskimi postopki (ne samo za predsednika ZIS) potekajo tudi »zaprte« razprave in je torej javna kandidatura že rezultat predhodnega izbora.

To vsi vedo in se delajo, kot da tega ne vedo, zato je naš volilni sistem po svoji logiki uravnan na enega kandidata za eno funkcijo, tudi tam, kjer je formalno več kandidatov.

(P. Gantar, Mladina, št. 4/1986)

O Prešernovem dnevju, slov. kult. prazniku

Za konec samo tole. Ob nacionalnem slovenskem kulturnem prazniku

sem dvakrat otožen. Prvič, ker se je spremenil v izpraznjeno institucijo, v papirnat gartrožo v se že ve čigavi gumbnici, in drugič, ker vztrajno poglabljanje duhovne in družbene krize vedno širše sloje Slovencev spreminja v mutce in glušce.

(Jaša L. Zlobec, Mladina št. 5/1986)

Ob problemski konferenci ZKS o informiranju

Niso indiferentni instrumenti, s katerimi bi bilo mogoče poljubno dolgo razmnoževati stališča in sklepe. To slabo poznavanje medijskih zakonitosti se najlepše prikaže pri dilemah o alternativnem in režimskem novinarstvu, v dilemi, ki je zadnje čase spet vse bolj prisotna, in to izključno v govorih in medijih, ki veljajo za »režimske«. Z demantiranjem obstoja verjetnega dejstva se še bolj okrepi dvom o njegovem neobstoju.

Celoten potek konference in njena medijska umeščenost, odsotnost razredne analize in analize nasploh, zbir monologov in odsotnost debate, vesplošno načelno strinjanje in odsotnost polemičnosti, prevladujoča občost in marginalna konkretnost nas opozarjajo na to, da je tudi Zveza komunistov v tem segmentu postala vse preveč občina in vse manj avantgardna družbena sila.

(Uroš Mahkovec, Mladina št. 6/1986)

O pluralizmu

Pluralizem je esencialna sestavina vsakega realnega življenjskega procesa, kot je različnost eno glavnih gibal napredka. Tudi v najbolj totalitarnih in represivnih političnih sistemih. Pri nas je pluralizem prisoten kot fantom. Različnost pogledov, stališč, opredelitev ter predvsem konkretnih postopkov se nikoli ne poimenuje s pravimi imeni in ideološko političnimi oznakami. Razen seveda v primerih diskvalifikatornih etiketiranj »posameznikov in ozkih skupin«. Pa je vendar tudi pri nas prisotno politično levo in desno; v vseh sferah uradne politike je, v forumih in v posameznih reprezentih ljudske oblasti.

Vsi povojni napor, da bi z ideologijo spreminjali temeljna produkcijska razmerja, so se končevali tam, kjer se mora vsako takó zastavljeno podjetje nujno končati: v nenehnem reproduciranju podobnih političnih obrazcev, v redistribuiranju istih izvršilno oblastnih garnitur in struktur, v nenehnem ponavljanju in modificiranju vedno istih parol.

V takšni klimi lahko forumi delujejo zgolj kot forumi, Zveza komunistov prevzema značilnosti partije na oblasti.

Tako se s politično akcijo namesto reproduciranje narodnega bogastva pretežno reproducira le preživete politične prakse. Kajti pod vso to silno lupino našega političnega življenja poteka po inerciji osnovni produkcijski pro-

ces, ki s svojim razvojem počasi omogoča artikulacijo obstoječih različnosti, kontradikcij in konfliktnosti. Po pravilu se začenejo takšni družbeni procesi najprej prikazovati na družbenem obrobju. Če so trenutno našli svoj najustreznejši izraz v dokumentih, ki služijo pripravi na 12. kongres slovenske mladine, nas torej ne sme presenečati.

(M. Mahkovec, Mladina št. 7/1986)

IZ DNEVNIKA

pok. DUŠANA PIRJEVCA

(partizana, znanstvenika in univ. prof.)

Partizanščina ne pomeni drugega kot to, kar vsa druga ljudstva že od nekdaj poznajo: ena grupa je potokla drugo in prevzela oblast. Oblast je samočasna in relativna, grupa se ni mogla identificirati z močjo. To pa se je pri nas zgodilo. Zato ni dobro, če ljudje nič ne vedo o beli gardi, o naših in hrvaških domobranci, o četnikih in ustaših. Kako bi izgledalo, ko bi bili pravi podatki, koliko je bilo slovenskih domobrancev in koliko je bilo v resnici partizanov. Ne, to se ne sme vedeti. Seveda pa je totalnost in totalitarnost zmagovite grupe utemeljena, ker je ta zmaga res prinesla socialno promocijo.

Loški potok me je prepričal, da so vse te velike besede o partizanščini nesmiselne. Resnica o partizanstvu je volja do moči. Zato smo drug drugemu zavistni za položaje. Če že nekemu zaradi nekega njegovega posebno imenitnega dejanja priznamo, da si je pač zaslužil, kar ima, pa vendarle spet kaj najdemo: recimo, da je nečimrni, ali da je karierist. Če pa ne gre drugače, je neogibno — to pravilo deluje znotraj partije, tam, kjer se odloča o položajih — poseči po še drugih karakternih lastnostih in potem po razredni opredeljenosti. Važno je skopati na dan napake družine, staršev, bratov, drugih sorodnikov tja do Adama. Tu ni nič z obnovo slovenskega narodnega značaja, ni nič z nastankom občestva in bratovstva.

Partizanstvo je bilo nekaj zelo stvarnega in ni bilo tovarišije v Kocbekovem smislu.

Partija nima nobene teorije o kulturi in umetnosti, ker je ne potrebuje, saj je zanjo ta sektor obsojen na smrt. In zraven vsega ima partija na svoji strani celotno strukturo slovenske kulture — kajti ta kultura je le drobna in slabotna plast.

V svoji identifikaciji partizanščine in človečnosti smo mi partizani tisti, ki smo pripravljali prihod pragozda in hkrati ta prihod prikrivali in ga še vedno prikrivamo. Partizanstvo ni nič več in nič manj kot tehnika in moč.

Franc Jeza: Spomini iz taborišča

Med rednimi knjigami Goriške Mohorjeve družbe za leto 1985 je izšla tudi obširna knjiga **Spomini iz taborišča** tržaškega pisatelja in kulturnega delavca Franca Jeze, ki je umrl 20. januarja 1984 v Trstu. (O prejšnjih njegovih delih glej Mladiko 1980, 93-94).

Knjiga je sestavljena iz dveh delov: **V Dachauskih blokih** in **Tekma s smrtjo**. Oba dela sta izhajala v tržaškem Novem listu od januarja 1958 do marca 1961 in že tedaj vzbujala veliko zanimanja, saj je bilo to eno redkih slovenskih del, ki je obravnavalo strahote nemških uničevalnih taborišč. Toda Jezovo delo ni samo opis življenja v taboriščih Dachau in Überlingen, ampak je tudi opis pisateljeve človeške veličine, njegovega optimizma, pokončnosti in nezlomljivega upanja, na drugi strani pa tudi želje po novih spoznanjih in doživetjih, kar je bilo včasih zelo tvegano.

Ko je zvedel, da bo moral v koncentracijsko taborišče, ni obupoval, ampak si mislil: »Koncentracijsko taborišče je pomenilo vsaj spremembo. Razen tega sem bil na tihem kar radoveden, kako je tam.« In malo naprej: »Nikaškega pomena ni imelo bati se stvari, ki se še niso zgodile, ker je bilo v sedanjosti že dovolj takega, kar je človeka zaposlovalo in ga ogrožalo ali pa veselilo in pomirjevalo. Niti v najhujših dneh ni ugasnila v meni iskra upanja, da se bo vse dobro končalo, in tako sem sprejemal tudi udarce še kar mirno, kot nekaj neizogibnega, a prehodnega. Treba je počakati, pa bo vse minilo, kakor je minilo že marsikaj.«

In tako je kar mirno prenašal nemške poskuse, da bi jih človeško in telesno uničili. Vzeli so jim ime in ga nadomestili s številko, skušali pa so jih tudi v njihovih lastnih očeh osmešiti in ponižati, ko so se vsako jutro divje rvali, pretepali in psovali za posamezne kose obleke, ki so jo odložili zvečer v dnevni sobi. S tem so hoteli ljudem dokazati, »da niso nič drugega kot množica človeških svinj, ki so morale čim prej tudi same doumeti, da so le-to in nič drugega. In v tem je bil simbol tistega jutranjega kaosa.«

Jeza je znal v vseh položajih ohraniti človeško dostojanstvo in z njim tudi večina Slovencev, ki jih je bilo veliko in so bili prijateljsko povezani. Bili so resni, delavni, zanesljivi, da so jih spoštovali tudi sobni starešine in taboriščni vodje. Dosegli so, da so si smeli narisati na suknjič znak S - Slovenec in ne J - Jugoslovan. In ta znak jih je večkrat rešil brezobzirnega pretepanja in zapostavljanja.

Ker je bila v taborišču vrsta narodnosti, je Jeza opazoval pristaše različnih narodov in študiral njihov značaj in obnašanje. Najslabši so se mu zdeli Ukrajinci, ki so bili hrupni in tatinski, znali so izkoristiti vsako priliko, »da se najedo in podaljšajo življenje«. A tudi zanje je skušal Jeza najti opravičilo, češ da so bili malo izobraženi in sestradani. Bili pa so tudi zapostavljeni, saj poleg Italijanov niso dobivali nobenih paketov. Italijani so veliko trpeli, ker niso znali nemščine in ker niso zmogli dela. Bili pa so tudi

malodušni in niso skrbeli za snago. Najponosnejši so bili Poljaki, ki so sovražili Nemce in Ruse, si med seboj pomagali in z zaskrbljenostjo spremljali dogajanje na vzhodnem bojišču. Tudi redki Judje so se dobro držali, znali pa so kljub številnim preiskavam skriti nekaj dragocenosti in z njimi trgovati. Največ paketov RK so dobivali Francozi.

Poleg razčlovečenja in trdega dela so jetnike mučile lakota, uši in bolezni, da so množično umirali in so jih odvažali v krematorij. A tudi umiranju so se počasi privadili, saj so umirali tiho, neopazno, nihče ni tožil po njih.

Jeza je že po treh dneh v Dachau zbolel, prepeljali so ga v bolniško barako, kjer ga je zdravil pisatelj dr. Alojz Kraigher. Tu je hitro ozdravel, toda dr. Kraigher in slovenski bolničarji so ga zadržali v bolniški sobi do Binkošti, potem je delal na bližnjem posestvu Wildpark, kjer je našel spet več znanih Slovencev. Tu se jim je za taboriške razmere dobro godilo, saj jih niso preveč priganjali k delu, znali pa so si tudi pomagati pri hrani. Ker pa je želel uiti, se je oktobra 1944 prijavil za podružno taborišče Überlingen, ker so govorili, da bodo obirali jabolka na kmetih. Toda poslali so jih v rove, v katerih so nameravali namestiti tovarne raket V 1 in V 2. Delo je bilo ob slabi hrani in neprestanem priganjanju nečloveško in proti koncu januarja 1945 je Jeza popolnoma omagal, začela se je tekma s smrtjo. Ker je dajal vodji materine cigarete, se ga je ta usmilil in ga poslal najprej v bolniško sobo v Überlingenu, ko si je malo opomogel, pa nazaj v Dachau, kjer so ga prijatelji spet spravili na bolniški oddelek, na katerem je pričakal prihod Amerikancev.

Jeza je prepričan, da ga je rešilo upanje, češ: »Vsi smo dobivali enako majhne obroke hrane, in nikomur niso zadostovali, da bi mu življenjska sila počasi ne usihala, toda nekateri so pri tem naravnost umirali od lakote, drugi pa so si vendar ohranili kljub hujšanju še mnogo vedrine in vitalnosti. Odločilni so bili psihični vzroki.«

Na dveh mestih pa spregovori Jeza trdo in neprizanesljivo tudi o Slovencih. V začetku o slovenski domobranski policiji, ki ga je kot zagovornika Osvobodilne fronte zaprla in zahtevala od njega, da podpiše izjavo za Radio, v kateri obsoja Osvobodilno fronto. Ker tega ni storil, so ga zaslíševali in končno poslali v Dachau. Druge jetnike pa so tudi pretepali in mučili. Na koncu pa prikazuje Jugoslovanski odbor v taborišču, ki so ga sestavili partijci po prihodu Amerikancev. Vse Slovence, Hrvate in Srbe so uniformirali in jim poveznili na glavo partizansko kapo z rdečo zvezdo. Ljudi so zapirali v bivše nemške bunkerje in jih zaslíševali in obsojali. Nastopali so proti zahodnim zaveznikom in ti so jim neprijaznost vračali. V začetku junija so jih končno Amerikanci prepeljali domov. In šele ko je stolpil Jeza na ljubljansko tla, je imel občutek, da je svoboden.

Knjiga je napisana zelo odkritosrčno in osebno prizadeto. Pisatelj obravnava dogodke in razmere realistično, povsod pa čutimo njegov humanizem in željo, da bi bil pravičen do vseh. Nad vsem pa plava nezlomljivi optimi-

GLEDALIŠČE

Še nekaj o »Pohujšanju«

Teško je danes govoriti o gledališkem delu, o katerem je bilo že veliko napisanega. Teško je tudi režiserju in dramaturgu brskati po vsem tistem, kar je bilo še nedorečenega v istem delu. In vendar sta se Partljič in Babič spustila prav v to pustolovščino. O vsem tem pričajo članki, ki so izšli v našem časopisu pa tudi sestavki v gledališkem listu. Težnja dveh gledaliških umetnikov je bila iskanje in poglobitev tistih simbolov, ki bi v Cankarjevem Pohujšanju lahko še kaj povedali našemu človeku. Iskala sta »Petra in Jacinto in Šentflorjance za današnjo rabo« (Partljič). Režiser Babič je hotel postaviti tako predstavo, ki bi morda v svojem bistvu le spet koga »pohujšala«. In prav to mu je morda uspelo. Saj ti ta »hudo čudna reč«, ta edinstvena Cankarjeva farsa, prepojena z elementi pravega simboličnega odrskega dela, v novi obleki pušča v ustih priokus nedorečenosti, kot bi si bil pravzaprav ravnokar ogledal lepo predstavo, v kateri bi pa vendar nekaj pogrešal, kot bi nekaj bistvenega ne prišlo do izraza. To razpoloženje te kar sili k ponovnemu branju Cankarjevega dela. In glej, zavedaš se, da je pravzaprav to, kar si gledal, nekaj drugega, čeprav zanimivega, pa vendar nekaj novega. Skoraj bi tu šlo za priredbo, ki sta jo dramaturg in režiser zelo spretno speljala. Šele tedaj se zaveš, da je bilo osnovno sporočilo Pohujšanja nekoliko okrnjeno, potisnjeno v ozadje. Ne smemo namreč pozabiti dejstva, da je to Cankarjevo delo zraslo na domačih tleh, kot odpor do razmer vladajočih na Slovenskem.

Avtor je segel na delikatno področje odnosov med oblastjo in umetnostjo, s tem pa prišel do vsesplošno veljavnih ugotovitev. Vladajoči razred se skozi ozke line svoje ideologije zgraža in »pohujšuje« nad umetnikom, ki je s svojimi stvaritvami razkrinkal njih napake. Ravno ta aspekt je ostal v pričujočem Pohujšanju nekoliko prikrit.

Ob vsem tem pa se mi vsiljuje vprašanje, ali je Partljiču in Babiču res uspelo najti takega Petra, tako Jacinto in take Šentflorjance, ki bi ustrezali današnjemu človeku, in ali nista v tem iskanju šla predaleč? Če smatramo, da spadajo tudi gledališka dela v svet umetnosti, bi bilo torej pričakovati, da se bodo izvajalci pokoravali določenim vsesplošnim nezapisanim pravilom, ki veljajo za vse druge veje umetnosti. Da bom jasnejši, postrežem s primerom: ne pomnim, da bi se kdaj zgodilo, da si je dirigent upal spreminjati note kakšne klasične umetnine ali celo zamenjati sestav orkestra. In če se je to pripetilo, je slednji iz korektnosti zapisal, da gre v resnici za priredbo. Od tod moji pomisleki, da sta Partljič in Babič segla predaleč v interpretaciji. Dejansko je to zadnje Pohujšanje že prekoračilo tanko mejo med osebni tolmačenjem in priredbo, zato bi si iz spoštljivosti do Cankarjeve ideje in iz korektnosti do gledalca lahko pričakoval, da bo ob avtorjevem imenu zapisano še ime prireditelja.

In še: v čem je ta postavitev posodobila farso? Ne sprejemam predpostavke, da je za posodobitev odrskega dela zadostna sprememba ogrodja dela samega, pa naj gre tu za glasbo,

sceno, kostume ali tudi za igranje same. Bistveno je sporočilo, ideja. Če je neko delo umetnina, bo preraslo vse čase zaradi vsebovanih trditev — kot je to uspelo starogrškim tragedijam — in ne zaradi ogrodja. In ko bi že hoteli gledati srčiko Cankarjevega sporočila skozi očala današnjega sveta, tedaj bi morali poiskati v sodobni družbi tiste znake, ki še vedno pričajo o prisotnosti Petrov in Jacint, pa ne takih, ki so obsojeni na samomor zaradi obupa nad svojo lastno nemočjo, ampak takih, ki so obsojeni na življenje v človeka nevrednih okoliščinah. To bi pa rad še posebej poudaril, saj se Peter in Jacinta na koncu Cankarjevega originala umakneta v trenutku, ko se pojavi policaj — simbol oblasti — kot hladni izvrševalec ukazov.

In še dve besedi o sami izvedbi, o glasbi in o sceni. Mnenje povprečnega gledalca o predstavi je bilo vsekar pozitivno in temu se tudi pridružujem. S svojo izrazno močjo je posebej izstopal Tone Gogala v liku Zlodeja, pa tudi učitelj Šviligoj — Adrijan Rustja je svojo vlogo »čednosti doline šentflorjanske« prepričljivo odigral. Nekoliko medlejše so bile figure ostalih Šentflorjancev, ki so si bili drug drugemu prepodobni. Vladimir Jurc — Peter in Maja Blagovičeva — Jacinta sta svoji vlogi dovršeno odigrala, le zaključni ples se Jacinti ni popolnoma posrečil. Motila je predvsem uporaba mikrofona. Glasba se je z odrskim dejanjem dobro ujemala in ga zavijala v neko čudno, nenavadno vzdusje, kar je bilo prav gotovo v skladu z režiserjevo zamisljivo. Klavdij Palčič pa je s svojo sceno ponovno dokazal smisel za odrsko opremljanje, le škoda, da je bilo zadnje menjavanje kulis predolgo vpričo kratkega zaključnega prizora, ki mu je sledil.

mak

Franc Jeza: Spomini iz taborišča

zem in silna želja po preživetju. Znal se je živeti v razmere in ljudi, z vsemi se je prijateljsko pogovarjal, še take težave ga niso strle, zato se je rešil.

Delo pa je napisano tudi z veliko pisateljsko močjo: njegovi ljudje so živi in plastični, razmere poustvarjene, kot so bile, ni pretiraval ne v slabem ne v dobrem, na-

ravo v Wildparku pa je podal s pravim liričnim navdihom. Znal je razlikovati tudi med Nemci in jih ni vsesplošno obsojal. Smilili so se mu begunci iz bombardiranega Münchna, čeprav se je zavedal, da je bombardiranje za konec vojne potrebno, na koncu so se mu smilili mladi nemški vojaki, ki jih je Amerikanec neusmiljeno postrelil.

Pripovedovanje je živahno in plastično, res na umetniški višini.

Zdravljenje visokega krvnega pritiska

V lanski 10. številki Mladike smo govorili o visokem krvnem pritisku ali hipertenziji na splošno. Danes pa bomo govorili o zdravljenju oz. znižanju krvnega pritiska.

Še enkrat ponovimo. Hipertenzija je vsak krvni pritisk, ki brez pravega razloga presega normalne meje. Visok krvni pritisk pomeni povečano možnost za kap, koronarno bolezen srca, infarkt in bolezen ledvic. Višji pritisk, višji riziko. Ker pa postaja vse bolj jasno, da je dejavnikov, ki povzročajo visok krvni pritisk več, je vsako iskanje enega samega načina zdravljenja nesmiselno. To dokazuje velika večina bolnikov z visokim krvnim pritiskom, pri katerih pravega ali otipljivega razloga oz. vzroka za visok pritisk ne vemo. Njihovo zdravljenje mora zaradi tega sloneti na zniževanju pritiska v arterijah z zdravim načinom življenja in zdravlili. Znano je, da zniževanje zvišanega krvnega pritiska zmanjšuje število kapi, srčnih napadov in maligne hipertenzije. Podobnega zmanjšanja ni pa opaziti pri koronarni srčni bolezni. Nasprotno, nekatera poročila kažejo celo, da se po zdravljenju hipertenzije število miokardnih infarktov lahko poveča. Kot vzrok tega navajajo, da nekatera zdravila, ki sicer zbijajo visok krvni pritisk, poslabšajo ali celo povzročajo koronarno bolezen srca. Zadnje čase pa je tudi glede tega precej boljše. Z uvedbo beta adrenergičnih blokatorjev se je pokazala zmanjšana umrljivost tudi za miokardnim infarktom.

Najvažnejši način za preprečevanje in zdravljenje zvišanega krvnega pritiska je zdrav način življenja. To je zares učinkovit ukrep, ki v lažjih primerih povsem zadošča za uspešno zdravljenje. Z bolnikom, ki ima zvišan krvni pritisk, se je treba najprej pogovoriti, mu prikazati pomen osnovnih ukrepov, ki jih bo izvajal sam in sebi v korist. Povedati mu je treba, da mora sodelovati pri zdravljenju, da zdravljenje zvišanega krvnega pritiska ni redno jemanje zdravil, ampak zdrav način življenja. Zdravila so le pomoč in dopolnilo k prvemu.

Med splošne ukrepe zdravljenja zvišanega krvnega pritiska sodijo:

— POČITEK —

Najvažnejši je počitek, zato moramo počitku odmeriti tolikšen del dneva, da bomo imeli čas za spanje, sprostitve in rekreacijo. Zdrav odrasel človek potrebuje 6-7 ur spanja, od pol do ene ure za sprostitve in uro za rekreacijo. Bolniki z zvišanim krvnim pritiskom morajo pri vseh treh oblikah počitka upoštevati zgornje meje. Spati morajo v mirnem in svežem prostoru, samo tako se bodo zjutraj prebujali sveži in spočiti. Čas, ki je namenjen sprostitvi, naj si porazdelijo tako, da bo del tega vključen v odmor med delom, preostali del pa po končani dnevni zaposlitvi. Sprostitve je oblika počitka, ki se je moramo šele privaditi. Izvedemo jo najlaže v udobnem, ležečem položaju, z zaprtimi očmi. Celotni postopek je do neke mere podoben uspanju, ker prehajamo preko počasnega, globokega dihanja na popolno sproščanje posameznih mišičnih skupin, nazadnje pa prekine nemo tudi razmišljanje. Ko se docela privadimo sprostitvi, se nekako zalotimo, da smo v polsnu doživeli osvežitev ali za krajši čas celo zaspali in se pravočasno zbudili spočiti. Rekreacija pa pomeni osvežitev v naravi, s starosti in boleznimi ustrežno aktivnostjo na svežem zraku. Najenostavnejša oblika rekreacije je hoja, pri kateri spreminjamo hitrost. Ker telesna obremenitev že pri zdravem človeku zvišuje krvni pritisk, je treba bolnikom z zvišanim krvnim pritiskom pravilno odmeriti obremenitve, da ne bodo pretiravali in tako dosegali ravno obratne učinke, kot si jih želimo. Pravilni učinek telesne aktivnosti na srčno žilni sistem se pokaže v tem, da sčasoma opažamo pri enako težki obremenitvi manjši porast števila srčnih utripov, pa tudi manjše zvišanje krvnega pritiska.

— LETNI DOPUST —

Med ureditvijo načina življenja spada tudi redni letni dopust. Bolniki naj delijo letni dopust na dva dela, na poletni in zimski del. Tako bodo imeli vsakega pol leta obdobje, v katerem se bodo še lažje posvetili skrbi za svoje zdravje.

Opozorimo naj, da je praženje na soncu škodljivo in nevarno.

— ŠKODLJIVE NAVADE IN RAZVADE —

Drugi splošni ukrep za zdravljenje zvišanega krvnega pritiska je opustitev škodljivih navad in razvad, pri čemer mislimo predvsem na čezmerno prehrano, opustitev kajenja, pitja prave kave in rednega jemanja tablet, ki zmanjšujejo različne bolečine. Semkaj lahko uvrstimo tudi telesno neaktivnost. Počitek, posedanje in poležavanje so v živem nasprotju z zdravim načinom življenja. Mnogi bolniki z zvišanim krvnim pritiskom so debelušni, zato je ena prvih nalog, da shujšajo z omejevanjem uživanja maščob in sladkorja ter se držijo načela, da je z jedjo treba prenehati, kadar najbolj prija. Hujšati je treba počasi, ker ima vsako hitro hujšanje preveč subjektivnih in objektivnih pojavov. Ob shujševalni kuri se moramo redno tehtati. Prav tako je škodljivo kajenje. Pri kajenju se pokažejo očitne spremembe na srcu in ožilju, hitrost srčnega utripa se pospeši, zviša se krvni pritisk, zmanjša se prekrvavitev udov in toplota kože. Pri hujših kadilcih je obolenje za arteriosklerozo za 100% višje kot pri nekadilcih. Pitje prave kave, zlasti večkrat dnevno škoduje bolnikom z zvišanim krvnim pritiskom zato, ker kofein, ki je v pravi kavi, sam po sebi zvišuje krvni pritisk. Pretirana uporaba zdravil, zlasti tablet proti bolečinam, je prav tako nevarna bolnikom z zvišanim krvnim pritiskom. V teh zdravilih je fenacitin, ki lahko ledvice toliko okvari, da se vzporedno z ledvično boleznijo pojavi tudi zvišan krvni pritisk. V tej zvezi moramo opozoriti na možnost, da krvni pritisk zvišajo tudi tablete, ki jih uživajo ženske proti zanositvi.

— DIETA —

Preostane nam samo še nekaj nasvetov o dieti, ki naj se je držijo bolniki z zvišanim krvnim pritiskom. Kuhinjska sol je eden najpomembnejših krivcev za nastajanje zvišanega krvnega pritiska. Znano je namreč, da skupine ljudi, ki soli ne poznajo, skoraj ne obolevajo za zvišanim krvnim pritiskom. Hrana naj vsebuje beljakovine, sladkorje in manjše količine maščob v obliki olja; priporočajo mnogo sadja in zelenjave. Hrana naj bo mešana, pestra. Hrana naj bo neslana ali malo slana.

Čuk na obelisku

Agencija za pomirjenja živcev

Z GOSPODOM PRIMOŽEM TRUBARJEM
PO ULICI XXX. OKTOBRA

- Vi tukaj po Trstu, gospod Primož? Pa še tako ves zimsko opravljen!
- Najprej mi povej, duša krščanska, koliko je danes ta spufani dinar v Trstu!
- Takole v blatnih škornjih in ruski kučmi!
- Če pa je šla tudi v oblake inflacija! Dež in dež! A kaj sem te vprašal?
- Ja, po 3.80 kupujejo dinar, prodajajo pa ga po 4.20, če sem dobro slišal po radiu.
- Pa pri Fortunatu, kjer prodajajo križe in sveče, jemljejo dinarje?
- Po mojem gotovo, gospod moj, saj so Slovenci.
- Ampak papeški, ne pravi!
- Dobro, ampak kaj bi zdaj z vašim protestantizmom, ko je vse en sam ekumenizem na vse strani ...
- Ekumenizem? Jaz, Primož iz Raščice, sem za ekumenizem s palico ob sebi!
- Pa sem slišal, da se boste najprej v Ljubljani udeležili misijona, potem pa kongresa Zveze komunistov Slovenije.
- Je tisto tudi misijon, pri komunistih?
- Po svoje že. Pridige dopoldne in popoldne ...
- Spovedujejo pa se ne?
- Bolj bi rekel, da se gredo nekakšen križev pot: Dinar pade prvič pod križem ...
- Nekdo, ki je prišel k nam na oni svet, je hotel tudi tam nekaj vpeljati, nekakšno samoupravljanje. Mučenci s temi interesi, device z onimi, nekakšen pluralizem interesov ...
- Pa ste mu pustili veselje?

- Najprej boš izpit naredil iz mojega Katekizma, sem mu rekel.
- Pa ga je?
- Morali bi ga slišati! Na primer: Kaj je greh? In on: Greh je verbalni delikt! Ali: Kaj je milost? In on: Milost je devizni priliv. Ali še: Kaj je opravičenje po veri, kakor ga uči Luter? In on: Opravičenje je, če rečeš smrt fašizmu! Ni ga bilo za poslušat! Kaj sem hotel reči: tukaj v Trstu imate nekakšne cajtunge, ne?
- Primorski dnevnik, glasilo prav vseh Slovencev, nevernih, polvernih in vernih.
- A, to je tisti časnik, kjer italijansko besedo »vocazione« prevajajo z »duhovniškim nagnjenjem«?
- Mlade moči so pač na delu tam, gospod Primož: moramo razumeti.
- Je Bogo Samsa tudi ena tistih mladih moči?
- Po duhu vsekakor, gospod Primož.
- Za veliko noč je napisal v Primorskem dnevniku lepo pridigo in celo navedel blaženega jogra svetega Janeza.
- Dvakrat!
- To je krščanska dušica! To je misijon za Eskageze! Pa je tisti pobožni pisec uvodnikov papežev ali Lutrov?
- Jaz bi rekel, da je bolj za ekumenizem interesov.
- S časom bi se lahko tiste cajtunge preimenoval v Misijonski dnevnik, v prid mnogih duš, ne?
- No, tamle je tisti Fortunat, ki ga iščete, gospod Primož! Tamle!
- Joj, saj moji ilirski rojaki kar v trumah derejo tjale za vogal!
- Veste, tistih pa ne nese k Fortunatu.
- Kam pa?
- K Darwillu! Zlatnina, ure, obeski, prstani ...
- Jaz sem pa mislil, da gredo po križe in rožne vence! No, Bog pomagaj ...
- Pa ste kaj srečno potovali čez mejo, gospod Primož?
- Veste, da je policaj v kajbici pozijal v črne bukve? Gledal bukve in mene, bukve in mene. Ko da ni še nikoli slišal zame! Jaz sem pa mislil, da tako gledajo v bukve samo, kadar gredo papeški fajmoštri čez ...

Listnica uprave

PODPORNE NAROČNINE so nakazali:

- Cveto Ukmar iz Trsta 38.000 Lir
- Franko Žerjal iz Gorice 26.000
- Emil Guštin s Cola 25.000
- Nataša Sosič z Opčin 20.000
- Dimitrij Bregant iz Anglije 50.000
- Ivica Švab iz Milj 20.000
- Ana Prašelj Štrajn iz Doline 20.000
- Ana Tomišič iz Mačkolj 25.000
- Jože Kogoj iz Francije 60.000
- Metoda Žvanut iz Gorice 30.000
- Marilka Čotar Koršič iz Gorice 20.000
- Željka Simčič iz Gorice 20.000

- Viktor Prašnik iz Gorice 25.000
- Marija Žgavec iz Peči 20.000
- Andrea Macuzzi iz Gorice 25.000
- Zlatka Lokatos iz Trebč 25.000
- Peter Merku iz Nemčije 50.000 Lir

DAROV ZA TISKOVNI SKLAD

- Janez Kopač iz Kanade 7.300 Lir, Ludvik Roth iz Londona 10 funtov, Štefan Tonkli iz Gorice 50.000 Lir, Bogomila Švab iz Trsta 20.000 Lir.

Iz zapuščine pok. Karoline Slavec vd. Smotlak iz Mačkolj 50.000 Lir.

Prejeli smo 500.000 Lir od Černetovega sklada, ki je letos podelil nagro-

do Mladiki ob 30-letnici neprekinjenega izhajanja.

DAROV V SPOMIN

Ob obletnici smrti Jožeta Peterlina daruje Lučka Susič 50.000 Lir za Mladiko. (Zaradi pomote tega daru nismo zabeležili že v prejšnji številki. Opravičujemo se.)

V spomin na brata Dušana Černeta daruje sestra Nada Roberts 35 dol. za Mladiko.

V počastitev spomina prof. Jožeta Peterlina daruje bivša dijakinja N. M. 30.000 Lir za Mladiko.

Lidija Valenčič daruje 20.000 Lir za Mladiko v spomin na pok. Stano Oficijo.

Slovenska prosveta in
Zveza slovenske katoliške
prosvete

razpisujeta

XII. tekmovanje
zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1986. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Nočem se pogrezati v prazno raziskovanje, kako, kdaj in od kod so prišli naši dedje v to deželo, ker se je zaradi tega že zadosti olja pomazalo po steni, in ker sem do cela preverjen, da imamo Slovenci dan danes mnogo drugih, važnejših del, če se kdaj mislimo iz blata izkopati.

FRAN LEVSTIK (1862)

Rešitev iz prejšnje številke:

NAGRADNA SKRITA KRIZANKA (breza)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
P	I	K	O	L	O	V	E	G	.	.	O	K	A	R	T	I	N	A	.	.	R	I	
R	.	L	.	A	N	T	R	O	P	O	L	O	G	I	J	A	.	.	P	A	N	.	
E	R	O	S	.	I	N	L	E	T	.	S	O	S	.	.	B	O	A	.	.	K	.	
M	E	B	L	O	.	S	A	T	N	I	K	.	R	.	T	L	I	V	K	A	.	.	
T	.	A	.	D	.	.	.	J	T	.	.	A	N	E	S	T	E	T	I	K	.	.	
S	.	S	P	E	N	S	E	.	E	I	D	O	F	O	R	.	.	D	.	R	.	.	
A	R	A	.	S	.	.	.	A	.	S	E	N	O	V	O	.	M	E	D	.	R	.	
.	.	B	.	B	A	R	T	O	L	.	.	.	T	U	B	E	R	K	U	L	O	Z	A
B	A	R	A	.	I	R	S	K	A	.	.	A	.	I	.	.	O	S	.	.	K	.	.
U	N	B	C	.	B	E	T	S	L	.	.	J	O	J	O	.	Č	K	A	L	J	A	.
D	.	G	E	K	O	N	.	.	B	A	L	S	A	.	.	N	A	D	E
A	N	A	K	O	N	D	A	.	.	A	S	I	.	.	O	R	A	T	O	R	I	J	.

zasme hindobrovoljozasme

»Premišljam, da bi si kupil avtomobil.«

»Pa si kaj takega lahko privoščiš?«

»Zakaj pa ne? Premišljevat je vendar popolnoma brezplačno.«

»Ali je prav, da med obiski svojega dekleta jemljem od njenih staršev zastonj večerje in kosila?«

»Pravzaprav ni, toda pomirite se; še drago jih boste plačali.«

Marjan pride v hotel in zahteva sobo.

»Hočete sobo s tekočo vodo?« vpraša receptor.

»Čemu, saj nisem postrv,« odvrne Marjan.

Na veliki domači zabavi stoji nekdo v kotu in zeha.

»Vam je dolgčas kaj?« ga ogovori sosed.

»Zelo. Pa vam?«

»Meni tudi.«

»Poslušajte, kako bi bilo, če bi jo lepo na tihem pobrisala?«

»Vi lahko, jaz pa ne bom mogel. Veste, sem tukaj doma ...«

Neki duhovnik je v svoji pridigi označil svetnika tistega dne: »Kam bomo dali svetnika današnjega dne? Morda med angele v nebesih? Ne. Morda med blažene v paradižu? Ne ...«

Tedaj se je vernik iz zadnje vrste dvignil in zavpil na glas:

»Glejte, prečastiti: Če ne veste, kam bi ga dali, ga dajte sem, jaz grem zdajle proč.«

»Ali veš, kaj je višek optimizma?«

»Ne.«

»To je, če se oženiš s svojo tajnico in misliš, da ji boš lahko diktiral.«

Na razstavi nekega sodobnega slikarja je neka ženska vzkljnila:

»Strahota! Takih slik ne bi hotela imeti v stanovanju za nič na svetu!«

»Niti jaz ne, gospa,« ji reče slikar, ki je stal za njenim hrptom, »zato jih tudi prodajam.«

Stara Polona je šla poslušat predavanje o škodljivosti alkohola. Doma je potem rekla sosedovi Faniči:

»Veš, moški so pa res neumni, ker si kvarijo zdravje z alkoholom. Saj je vendar toliko dobrega brinovčka na svetu.«

»Petrček, ali prištevamo kravo k sešalcem?«

»Ne, krave ne, telička pa.«

»Nikakor se ne morem odvaditi kaditi.«

»Zakaj ne poskusiš z bomboni?«

»Saj sem že, pa se ne dajo prižgati.«

»Jaz pravim, da dva človeka na svetu nista nikoli enakih misli.«

»Osel! Pridi pogledat moja poročna darila, pa boš videl!«

Profesorica vpraša: »Ali je med kriji in perutmi kakšna razlika?«

»Seveda,« je rekla veselo Darja, »ptiči imajo peruti, ženske pa krila.«

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!